

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^e JAARGANG

WOENSDAG 20 OCTOBER 1937

No. 1138

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk. (Redacteur-Secretaris)

Redactie-adres: Pieter de Hoeweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties. Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

Blz.

EVENREDIGE VRACHTVERDEELING OP HET WEENSCH CONGRES door Prof. Mr. B. M. Telders	766
De internationale schrotmarkt door J. W. F. Slinging	767
De resultaten der monetaire politiek tot en met Juni 1937 door Dr. J. G. Stridiron	770
De Rijksmiddelen over September 1937	775
AANTEEKENINGEN:	
Het werkloosheidsvraagstuk in de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde	776
Winstnivelleering in de Amerikaansche industrie	778
ONTVANGEN BOEKEN	779
MAANDDIJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen	780
Emissies in September 1937	781
Statistieken:	
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	781, 784
Groothandelsprijzen	782-783

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

De verslagweek heeft een zeer vaste stemming voor den Franschen Franc te zien gegeven. Reeds in de vorige week was de dalende tendens tot staan gekomen, en toonde de markt weerstand. Wij schreven toen, dat dekking van baisseposities de voornaamste factor was, welke de vraag naar Francs teweegbracht. Het schijnt, dat deze week, zij het nog op bescheiden schaal, eenige repatriëring van kapitaal heeft plaats gevonden. De uitslag van de kantonnale verkiezingen heeft de politieke onrust wat doen verminderen, hetgeen aan dit verloop zeker niet vreemd is geweest.

Het Fransche Egalisatiefonds heeft deze situatie aangegrepen om zijn bezit aan deviezen uit te breiden, waarbij men den koers van den Franc heel geleidelijk deed oploopen tot iets boven 6.10. Intusschen was ook het termijn-disagio belangrijk gedaald. Op een gegeven moment was de perte voor éénmaands-Francs teruggelopen tot 3 cts. en voor driemaands tot 13 cts. Daarna is echter weer een stijging van het disagio ingetreden tot resp. circa 9 en 23 cts. Wij wezen er de vorige week reeds op, dat de termijnkoersen er ongetwijfeld nog ongunstiger zouden uitzien wanneer niet het aanbod van termijnfrancs c.q. de vraag naar termijnvaluta's in Frankrijk zou worden verminderd, door dat de financiering van den Franschen import ten deele juist met het oog op de groote disagio's via wisseltrekking en -discontoeering plaats vindt. De termijnkoersen duiden er dus nog steeds op, dat het vertrouwen niet overmatig groot is.

Het Pond Sterling was deze week vrij vast, hetgeen wellicht mede is toe te schrijven aan de vraag naar Ponden door het Fransche Egalisatiefonds. Voor zoover de vraag naar Francs, die dit fonds bevredigde om te sterke koersstijging te voorkomen, afkomstig was uit omzetting van Ponden in Francs, schiep natuurlijk de operatie van het Egalisatiefonds geen surplusvraag naar Ponden, voor zoover tegenover de Francsvraag aanbod van andere valuta's stonden, had de politiek van het fonds een opwaartschen druk op het Pond en een neerwaartschen druk op die andere valuta's tot gevolg.

De Belga blijft zoowel wat contant als termijn betreft nog steeds onder den druk van de speculatie. Driemaands-francs noteeren nog steeds 20 cts. disagio.

De stemming voor den Gulden bleef vrijwel onveranderd. Het Egalisatiefonds behoefde echter vrijwel niet te intervenieren, de Dollarkoers was vaak boven den aankoopkoers van het fonds.

De geldmarkt ten onzent blijft practisch onveranderd bij gebrek aan factoren, die de verhouding tusschen vraag en aanbod beïnvloeden kunnen. Toch was de vraag naar papier, wellicht onder den druk van de internationale situatie, niet groot en de agent kon niet zoo gemakkelijk papier plaatsen op de geldende noteeringen. Intusschen heeft toch de markt het bedrag noodig voor de financiering van de aflossing van het niet geconverteerde deel der Indische leening verschaft. Dit bedrag was overigens slechts gering van omvang, omdat de schatkist eenerzijds over ruime middelen beschikte en anderzijds geleidelijk aan nog heel wat van de nieuwe stukken is ondergebracht.

De beleggingsmarkt is de inzinking van het begin van de vorige week, die veel meer aan technische oorzaken te wijten was, vrij snel te boven gekomen. Wel staan nog de nieuwere leeningen zoowel als de oude schuld onder het hoogste punt dat onlangs werd bereikt, maar het koersverlies is toch grootendeels ingehaald.

EVENREDIGE VRACHTVERDEELING OP HET WEENSCH CONGRES.

De titel van dit opstel bevat geen geforceerd anachronisme: er is op het Weensch Congres over evenredige vrachtverdeling uitvoerig gesproken en de debatten daarover zouden ons zelfs tot leering kunnen strekken.

Het onderwerp kwam ter sprake in de zgn. Rivierencommissie (Commission relative à la libre navigation des rivières), welke protocollen eerst door Klüber (Acten des Wiener Congresses III) en later in de verzameling Rijndocumenten (Nijhoff—Duncker und Humblot, 1918, I pag. 50 e.v.) zijn uitgegeven¹⁾.

Aanleiding tot de discussie vormde het te Keulen en Mainz van ouds bestaande „recht van lastbreking” („droit de relâche forcée”), hetwelk door art. 3 van het Octrooiverdrag van 1804, tusschen het Duitsche Rijk en Frankrijk gesloten, uitdrukkelijk was gehandhaafd (6). Het was de Nederlandsche gedelegeerde Van der Spaen, die op die privileges in verband met het beginsel van de vrije vaart het eerst de aandacht der Commissie vestigde (63). Dezelfde afgevaardigde herinnerde bovendien aan de in art. 13 van het Octrooiverdrag neergelegde regeling, krachtens welke de Centrale Administratie, die het Verdrag van 1804 op den Rijn ingesteld had, bevoegd en verplicht was voor het tusschen twee Frankforter jaarmarkten in gelegen tijdvak de te Keulen en Mainz te betalen maximum-vrachtprijzen vast te stellen (64). Hij verbond aan zijn opmerkingen het advies, over afschaffing of behoud dezer regelingen niet te beslissen, alvorens de in Rijnzaken bij uitstek deskundige oud-directeur-generaal van het Rijn-octrooi Eichhoff door de Commissie was gehoord.

De Commissie volgde dezen raad en zij deed zelfs meer. Zij hoorde niet alleen den heer Eichhoff, maar ook de woordvoerders van twee belanghebbende steden, Frankfort en Mainz. De meening van de beide laatsten bleek echter — wat te verwachten was — door een al te eenzijdige waardeering van eigen belangen te zijn bepaald. De afgevaardigde van Mainz was natuurlijk vóór het behoud van het privilege, bewarend, dat de vracht lager kon zijn als de schipper tengevolge van de concentratie der bevrachtingen te Keulen en te Mainz te allen tijde van retourvracht was verzekerd, en de vertegenwoordiger van Frankfort bepleitte de vrijheid van concurrentie als het beste middel de belangen van den handel te bevorderen. Men late het, zoo drong hij aan, aan de belanghebbenden zelf over den schipper, in wien zij vertrouwen stellen, te kiezen en dwinge hen niet in Keulen en Mainz een hun aangevezen vervoerder voor hun goed te aanvaarden.

De oud-directeur-generaal van het octrooi Eichhoff daarentegen bleek in zooverre behalve een deskundig ook een onpartijdig voorlichter te zijn, dat hij noch Mainz noch Frankfort gelijk gaf (77). Hij achtte behoud van het omslagrecht te Keulen en Mainz nuttig *mits onder zekere restricties*. Handhaving der privileges zonder meer zou volgens hem al even verkeerd zijn als algeheele afschaffing. De omslag (lastbreking) te Keulen berustte aanvankelijk op vrijwillig aangegane overeenkomsten der belanghebbende Keulsche en Nederlandsche schippers (79). Alreeds was die regeling weliswaar tot misbruik ontwaard, maar aan haar lag toch een juiste gedachte ten grondslag: de concentratie van den omslag in twee steden verzekerde aan den inlander de beschikking over voldoende middelen van vervoer en aan den schipper voldoende vracht, ook en vooral op den terugweg. Van schadelijk misbruik kon z.i. slechts worden gesproken in zooverre ook dan de omslag verplicht was, als de reis even goed zonder omslag had kunnen worden volbracht. Was daarentegen wegens den aard van het goed of den toestand van het vaar-

water omslag tóch geboden, dan bood concentratie daarvan in Keulen en Mainz — resp. aan de beneden- en aan de bovengrens van den Midden-Rijn gelegen — slechts voordeelen — wát Frankfort te dien aanzien ook wilde beweren.

De Commissie was aanvankelijk klaarblijkelijk onder den indruk van Eichhoff's betoog: zij besluit weliswaar eenstemmig de privileges van Keulen en Mainz af te schaffen, doch reserveert met zoovele woorden de vraag, of en wáár men den (voortaan facultatieven) omslag zoude kunnen concentreren voor latere discussie (76).²⁾

De voorlichting van Eichhoff strekte zich echter ook nog tot andere punten uit, die voor ons onderwerp van belang zijn. Op verzoek der Commissie rapporteerde hij nl. (onder meer) ook over het sedert 1804 op den Rijn bestaande régime ten aanzien van de vaststelling der vrachtprijzen, over de vakorganisaties der schippers (schippersgilden) en over het onderscheid tusschen de groote en de kleine vaart in verband met het vigeerende stelsel van evenredige vrachtverdeling.

Zie hier, in het kort, zijn bericht (97 e.v.):

Bij de vaststelling der vrachtprijzen krachtens het Octrooiverdrag van 1804 was de Centrale Administratie van het Rijnvaartoctrooi verplicht het advies van de Kamers van Koophandel van Keulen, Mainz en Straatsburg en dat van de stadsbesturen van Düsseldorf, Frankfort en Mannheim in te winnen (art. 13), „et si les avis ne sont pas uniformes elle adoptera un taux moyen.” Het resultaat was natuurlijk, dat met dat gemiddelde niemand tevreden was en dat het telkenmale na de vaststelling protesten regende. De Centrale Administratie „fatiguée de ces récriminations” had daarop aan de Kamers van Koophandel de vraag voorgelegd „s'il n'était pas plus convenable et plus juste, que le prix du frêt pour toutes les directions se réglât de gré à gré entre le batelier et l'expéditionnaire, en laissant à ce dernier (le choix de celui) qui lui ferait les conditions les plus favorables, sans l'astreindre à aucun tour de rôle.” Het antwoord der Kamers van Koophandel luidde echter „que l'intérêt bien entendu du commerce exigeait, que le prix du frêt continuât d'être soumis à une *taxation officielle*; et de même que le transport des marchandises se fit à *tour de rôle*.” Reden: anders zouden de vrachtprijzen al spoedig dalen beneden „le taux nécessaire pour l'existence des bateliers, l'entretien des bateaux et des agrès, et il en résulterait toutes sortes de risques et de pertes pour les négocians étrangers.” (Volgt een uiteenzetting dezer risico's en nadeelen voor de inlanders; het dalen der vrachtprijzen beneden het bestaans-minimum wordt dus uitsluitend als nadeel *voor de inlanders* gewaardeerd, elke *sociale* gedachte ontbreekt in het betoog).

Eichhoff acht handhaving van het vigeerende stelsel van evenredige vrachtverdeling op grond van deze antwoorden noodzakelijk, doch waar voortaan de scheepvaart op den Rijn voor allen zal open staan bepleit hij, dat in den vervolge óók het advies van Koblenz, Amsterdam, Rotterdam, Dordrecht en Utrecht zal worden ingewonnen, terwijl in geval van verschil van meening de Centrale Administratie gerechtigd zoude moeten zijn een billijken middenprijs naar eigen inzicht te bepalen.

Van groot nut acht Eichhoff bij de uitvoering van dit stelsel de schippersgilden, die vooral in Nederland reeds sedert „onheuchelijke tijden” bestaan. Hij kan dan ook de bezwaren niet zwaar tellen, die „des individus froissés dans leurs intérêts privés”, onder beroep op „het groote beginsel van de vrijheid des handels”²⁾ tegen de geprivilegieerde positie dier gil-

¹⁾ De in den tekst tusschen () aangegeven getallen verwijzen naar de desbetreffende pagina's van het eerste deel der „Rijndocumenten”.

²⁾ De Pruisische afgevaardigde Von Humboldt deelt echter al op de volgende zitting (86) mede, dat zijn Regeering tegen een dergelijke verplichte concentratie zal stemmen.

²⁾ E. spreekt dus *niet* over het beginsel van de vrijheid van *scheepvaart*!

den in hebben gebracht. Desgevraagd hadden de Kamers van Koophandel en stadsbesturen in 1812 bovendien zelf verklaard: „Nous croyons que le système des associations de bateliers est indispensable pour le bon ordre de la navigation et qu'il est de l'intérêt du commerce de sacrifier, sur ce point, les avantages de la libre concurrence qui serait trop chèrement achetée, ou plutôt serait *illusoire*”.

Voor welke scheepvaart behoorde het stelsel tenslotte te gelden? Het Octrooiverdrag van 1804 beperkte de werking van den „tour de rôle” tot de „grootte vaart” (art. 19) „c'est à dire celle qui se fait d'une partie à l'autre du cours du Rhin, en passant devant Mayence et Cologne”. Buiten de regeling viel de „kleine” vaart, „qui a pour objet les relations mutuelles des ports et pays des deux rives situés de manière à communiquer entre eux par le Rhin sans passer devant ces deux stations”. Het artikel had in het verleden tot interpretatie-geschillen aanleiding gegeven. Eichhoff bepleit restrictie van het begrip „petite navigation”: aan de regeling zoude alleen mogen ontkomen het vervoer tusschen nabij gelegen plaatsen van „les productions [sic] du pays”, alle „expéditions du grand commerce” zouden door de regeling moeten worden bestreken, onverschillig waar de plaats van inlading en ontschepping was gelegen. De regeling zelve zoude inhouden, dat het „grootte” vervoer, op den Rijn tusschen Straatsburg en Rotterdam, alléén door leden van erkende schippersgilden à tour de rôle en onder overheidscontrôle mocht worden geëffectueerd. De overheid zou daarbij den vrachtprijs vaststellen, „un prix de frêt modéré, mais équitable, à l'égard des bateliers”.

Als goed ambtenaar overtuigd van de voortreffelijkheid en onmisbaarheid van overheidsbemoeding, voorspelt de oud-directeur-generaal tenslotte, met een sneer naar „les gens qui préfèrent leur intérêt privé à celui du commerce en général”, niet minder dan den ondergang van de Rijnvaart indien men zijn raadgevingen niet opvolgt.

Het zal de eerste keer wel niet zijn geweest — en het was stellig niet de laatste — dat een overigens verdienstelijk ambtenaar zich t.a.v. de onmisbaarheid van overheidsinmenging te goeder trouw verkeerde voorstellingen heeft gemaakt. Eichhoff heeft met zijn pleidooi voor evenredige vrachtverdeling op den Rijn de Weensche Rivierencommissie tenslotte niet overtuigd en... de Rijnvaart is er niet aan te gronde gegaan!

De zeer invloedrijke en bekwame Pruisische afgevaardigde Von Humboldt was van meening, dat de vaststelling van vrachtprijzen van overheidswege, vroeger ten nauwste verbonden aan het thans afgeschafte omslag-privilege, „ne parait (ait) plus nécessaire”, al kon de binnenkort in het leven te roepen Centrale Rijnvaart Commissie, als zij daarover anders dacht, een dergelijk stelsel natuurlijk weer in de definitieve regeling opnemen (136). De Weensche Rivieren-Commissie volgde Von Humboldt's advies (vgl. art. 27 van het Rijnreglement). Wat de schippersgilden betreft, werd besloten dat dezen geen enkel uitsluitend recht op den Rijn zoude toekomen. (art. 21 van het Rijnreglement; pag. 141). De onderscheiding tusschen „kleine” en „grootte” vaart was vanzelf nutteloos geworden nadat men het stelsel van evenredige vrachtverdeling had laten vallen. Art. 27 van het Weensche Rijnreglement legt dan ook uitdrukkelijk vast, dat de in te stellen Centrale Rijnvaartcommissie de „grootte” en de „kleine” vaart slechts zal onderscheiden „si une pareille distinction, qui ne peut plus exister dans le sens que lui donne la convention de 1804, devant être maintenue sous d'autres rapports et pour d'autres raisons”.

De Mainzer Conventie heeft echter het onderscheid tusschen grootte vaart en kleine vaart niet weder ingevoerd. Integendeel, art. 42 dier Akte verklaart met zoovele woorden, dat de bezitter van een Rijn-schipperpatent op den geheelen Rijn zal mogen va-

ren „sans aucune distinction entre la grande et la petite navigation et ce qu'on désigne sous le nom de navigation intermédiaire”, en art. 43 voegt daaraan toe, dat alle rechten, voorrechten en gebruiken, ingesteld „pour favoriser le chargement par un tour de rôle... sont et demeurent abrogés, sans qu'il en puisse être rétabli sous quelque dénomination que ce soit” of in het ditmaal nog kernachtiger Duitsch: „und dürfen, unter welchem Namen es immer sey, nie wieder eingeführt werden” (242).

Zoo eindigde de eerste poging tot evenredige vrachtverdeling op den Rijn....

B. M. TELDERS.

DE INTERNATIONALE SCHROTMARKT.

Op twee wijzen ontstaat schrot; in de eerste plaats als afval in de ijzer- en staalindustrie bij de voortbrenging van halfabrikaten en eindproducten en in de tweede plaats bij het afdanken en sloopen van machines, installaties, schepen e.d., die onbruikbaar zijn geworden.

De productie van het schrot, dat als afval ontstaat, vindt derhalve plaats in landen, waar een ontwikkelde ijzer- en staalindustrie is gevestigd. Hoe uitgebreider die industrie is, des te grooter zal de schrotproductie zijn.

De omvang van de productie van schrot, dat afkomstig is uit de maatschappij, is vooral afhankelijk van de mate waarin in vorige jaren ijzer en staal zijn gebruikt. Een groote productie van dit schrot vindt derhalve plaats in landen, waar veel kapitaal is geïnvesteerd, want deze investaties hebben voor een groot gedeelte den vorm gekregen van ijzeren en stalen apparaten en installaties: machines, schepen, spoorwegen en rollend materieel, bruggen, bouwwerken, enz., waarvan regelmatig een gedeelte vernieuwd moet worden. Men kan zeggen, dat hoe hoger de kapitalistische ontwikkeling van een land is, des te grooter de schrotproductie er zal zijn.

Van een klein gedeelte van het geproduceerde schrot kunnen zonder veel bewerking nog wel bruikbare voorwerpen worden gemaakt. Verreweg het meeste schrot heeft echter alleen waarde, doordat het opgesmolten kan worden om daarna in den vorm van nieuwe ijzeren en stalen voorwerpen dienst te kunnen doen. Dit opsmelten geschiedt voor het grootste gedeelte bij de productie van staal in de Siemens-Martinovens.

Nu zijn in het algemeen de staalproducerende, dus de schrotverbruikende landen, tevens landen met veel productie van schrot, hetzij doordat zij een belangrijke ijzer en staal verwerkende industrie hebben, waar schrot als afval ontstaat; hetzij doordat in hun economisch leven veel kapitaal geïnvesteerd is; hetzij (en dit is wel het meest voorkomende verschijnsel) door beide oorzaken tegelijkertijd. Dit heeft tot gevolg, dat de internationale handel in schrot slechts een klein gedeelte omvat van de totale hoeveelheid, die geproduceerd en verbruikt wordt. Toch heeft de internationale handel in schrot interessante aspecten, doordat de in- en uitgevoerde hoeveelheden vrij sterk fluctueeren en bovendien wel eens van richting veranderen als gevolg van den invloed, dien de conjunctuur heeft, zoowel op de productie als op het verbruik van schrot.

* * *

Vraag en aanbod in verband met het conjunctuurverloop.

Telkens, wanneer in jaren van hoogconjunctuur de bedrijvigheid in de ijzer- en staalindustrie toeneemt en de ijzer- en staalprijsen stijgen, neemt ook de vraag naar schrot om opgesmolten te worden toe en kunnen daarvoor hogere prijzen worden betaald. Het bijzondere van schrot is nu echter, dat in die zelfde jaren de productie van schrot in zeker opzicht een neiging heeft tot dalen.

Natuurlijk levert de ijzer- en staalindustrie zelf in tijden van grooter bedrijvigheid een evenredig grotere hoeveelheid schrot als afval op. Ook geven de hogere prijzen aanleiding tot een intensiever verzameling van oud ijzer, dat uit de maatschappij voortkomt. Tenslotte is er reden om aan te nemen, dat in een tijd van hoogconjunctuur extra veel vernieuwingen van apparaten en installaties plaats vinden, ter vervanging van materiaal, dat eigenlijk nog wel meekon. Hierdoor krijgt het ijzer een verhoogde omloopsnelheid, hetgeen zeggen wil, dat het eerder is uitgediend en tot schrot vergaat dan in een depressieperiode. Daar staat echter tegenover, dat de hoogconjunctuur niet bij uitstek de tijd is, waarin veel van het bestaande wordt afgedankt en gesloopt zonder dat het wordt vervangen. Men kan dan ook in zulk een tijd naast het streven om tot vernieuwingen over te gaan, een neiging constateeren om oude en halfversleten deelen van het productie-apparaat zoo lang mogelijk in bedrijf te houden. Dit veroorzaakt, dat het aanbod van schrot juist de tendens heeft beperkt te zijn in een tijd, waarin de ijzer- en staalindustrie ruim emplooi heeft voor deze grondstof. Omgekeerd vinden de groote slooperijen veelal plaats in tijden van dalende conjunctuur, dus wanneer in de ijzer- en staalindustrie slapte heerscht.

Een enkel voorbeeld mag dit illustreeren. De bedrijvigheid in den scheepsbouw — een groote consument van staal — en die bij de scheepsslooperijen — groote producenten van schrot — kunnen volkomen tegen elkander inloopen, zooals uit de volgende cijfers blijkt:

	Te water gelaten tonnage	Gesloopte tonnage
	Wereldcijfers in Br. reg. ton.	
1930	2.889.472	848.530
1931	1.617.115	1.018.174
1932	726.591	1.346.140
1933	489.016	2.413.189
1934	967.419	1.740.895
1935	1.302.080	1.151.278
1936	2.117.934	993.904

Deze tendens tot divergeeren van het aanbod van schrot met de bedrijvigheid in de ijzer- en staalindustrie heeft grooten invloed op den internationalen handel in dit artikel. Het duidelijkst ziet men dien invloed bij de vergelijking van de Deutsche staalproductie met den in- en uitvoer van schrot gedurende de laatste tien jaren. De desbetreffende cijfers luiden als volgt:

	Productie van staal in miljoenen tonnen	Invoer van schrot in duizenden tonnen	Uitvoer van schrot in duizenden tonnen	Saldo
1927	16.3	646	228	— 418
1928	14.5	354	310	— 44
1929	16.2	358	238	— 120
1930	11.5	162	254	+ 92
1931	8.3	90	305	+ 215
1932	5.7	99	293	+ 194
1933	7.6	348	186	— 162
1934	11.9	501	94	— 407
1935 ¹⁾	16.4	277	74	— 303
1936 ¹⁾	19.2	332	58	— 274
Jan./Aug. '37 ¹⁾	12.9	302	1	— 301

¹⁾ Inclusief Saargebied.

Men ziet uit deze cijfers, dat Deutschland gedurende de jaren van groote of stijgende staalproductie (1927—1929 en sedert 1933) schrot tekort komt, doch een overschot heeft, wanneer de staalproductie gering is (1930—1932).

Dit verschijnsel, het afwisselen van een tekort met een overschot, doet zich ook in Engeland voor, al is daar de samenhang met den omvang van de staalproductie niet altijd zoo duidelijk geweest. De laatste jaren is met de sterke stijging van de staalproductie echter duidelijk een eveneens sterk toenemend invoersaldo van schrot gepaard gegaan. Van 125.000 ton in 1934 steeg het invoersaldo tot 963.000 ton in 1936.

Ook in andere landen is de staalproductie en daarmee de behoefte aan schrot omhoog gegaan. Landen, die altijd een invoersaldo hebben, voeren thans belangrijk meer in, hetgeen geleverd wordt door de enkele landen, die regelmatig schrot over hebben. Dit zijn de Vereenigde Staten, Frankrijk, België, Nederland en eenige kleinere leveranciers. Deze landen profiteeren van de groote vraag, die thans naar schrot bestaat, en kunnen er hooge prijzen voor maken, doch voor zoover zij zelf staalproducenten zijn en dus ook schrot gebruiken, hebben zij het onbegrijpelijk gevoel gekregen, dat een kostbare grondstof voor de eigen industrie uit het land wordt getrokken. Met name is dat het geval in Frankrijk en België, waar dan ook handelspolitieke maatregelen zijn genomen om den vrijen uitvoer van schrot te belemmeren. Hierop zal aanstonds nog worden teruggekomen.

Eerst willen wij wijzen op een tweede gevolg van de tendens tot divergeeren van de productie van schrot met de bedrijvigheid in de ijzer- en staalindustrie. Tegenover het als gevolg van deze tendens minder elastisch reageeren van het aanbod van schrot op prijsveranderingen, staat, dat de productie van ijzererts vrij gemakkelijk reageert op fluctueerende prijzen. Wanneer de vraag naar ruwijzer stijgt, trekt al heel spoedig de prijs van ijzererts aan, en dan wordt het loonend uit ongunstig gelegen mijnen, die in tijden van geringe bedrijvigheid niet geëxploiteerd worden, ijzererts te delven.

Zoo worden, om enkele voorbeelden te noemen, thans in Zweden mijnen in exploitatie genomen, die sedert den wereldoorlog hebben stilgelegen. Verder zijn enkele partijen erts door Joegoslavië, dat tot nu geen exporteur naar West-Europa was, in Engeland geleverd, en is een belangrijk contract voor levering in 1938 met Deutschland gesloten. Ook Brazilië, een land waarvan de ertsmijnen een slechte verbinding hebben met de havens, voert thans toenemende hoeveelheden naar West-Europa, in het bijzonder naar Engeland, uit.

Dit verschil in reactiesnelheid tusschen de productie van ijzererts en het aanbod van schrot, heeft tot gevolg, dat in tijden van groote vraag de schrot-prijzen neiging hebben sterker te stijgen dan de prijzen van ijzererts en van het daaruit gemaakte ruwijzer. Dit leidt ertoe, dat dan bij de staalbereiding naar verhouding minder schrot en meer ruwijzer wordt gebruikt. Men kan nl. in de Siemens-Martinovens in ruime mate de verhouding tusschen het gebruik van schrot en dat van ruwijzer wijzigen. Wij zien dan ook, dat in Engeland in de jaren 1932 tot 1936, terwijl de staalproductie steeg van 5.3 miljoen ton tot 11.8 miljoen ton per jaar en er dus een toenemende vraag naar grondstoffen was, het percentage schrot, dat in de Siemens-Martinovens werd gebruikt, daalde van 54.2 tot 46.0.

* *

De vraag naar schrot, in verband met die naar ruwijzer.

Dit neemt echter niet weg, dat door de jaren heen het gebruik van schrot, dat absoluut sterk toenam, ook relatief, d.w.z. ten opzichte van ruwijzer, belangrijk gestegen is. Men kan dit gemakkelijk constateeren door vergelijking van de productiecijfers van ruwijzer en staal.

	Wereldproductie van ruwijzer in miljoenen tonnen	ruwstaal in miljoenen tonnen
1913	79	76
1925	77	92
1929	99	122
1932	40	51
1936	91	124

Men ziet hieruit, dat de staalproductie veel sterker is gestegen, dan de ruwijzerproductie. Deze laatste had in 1936 de terugslag van 1929 nog niet ge-

heel overwonnen; de staalproductie bereikte toen echter reeds een nieuw recordniveau. Voor een klein gedeelte is dit verschil in ontwikkeling het gevolg van de omstandigheid, dat de moderne techniek thans in vele gevallen staal gebruikt, waarin vroeger gegoten ijzer aangewend werd. Daardoor wordt tegenwoordig een grooter gedeelte van de ruwijzerproductie verwerkt tot staal, dan voorheen. Voor het overige moet dit verschil echter worden verklaard door toegenomen gebruik van schrot, waardoor minder ruwijzer voor de staalbereiding noodig werd.

De omstandigheid, dat, behalve een betrekkelijk belangrijk percentage, dat verslijt en door corrosie en andere oorzaken verloren gaat, al het in gebruik genomen ijzer en staal na zekeren tijd weer als schrot uit de maatschappij te voorschijn komt — een voor de voorziening van grondstoffen zeer gelukkige omstandigheid — moest noodzakelijk tot deze ontwikkeling leiden.

Het is interessant een oogenblik stil te staan bij de vraag hoe in de toekomst de verhouding tusschen het gebruik van schrot, dus het regenereren van oud ijzer, en het gebruik van ijzererts, dus het produceeren van nieuw metaal door te putten uit den voorraad grondstoffen, zich zal ontwikkelen.

Wanneer het verbruik van ijzer en staal in de toekomst omhoog zou gaan volgens een rekenkundige reeks, d.w.z. dat elk volgend jaar eenzelfde hoeveelheid meer noodig zou zijn, dan in het jaar daarvoor, dan zou, — afgezien van het percentage, dat door slijtage enz. verloren gaat en ook afgezien van toevallige schommelingen in de productie van schrot en verder onder voorbehoud, dat de tijd, waarin nieuw materiaal tot schrot wordt, gemiddeld gelijk blijft — elk jaar niet meer dan een gelijkblijvende hoeveelheid ijzererts noodig zijn. Immers de hoeveelheid schrot, die aan de markt zou komen, zou dan volgens dezelfde rekenkundige reeks stijgen, zoodat alleen een van jaar tot jaar gelijkblijvende hoeveelheid nieuw ijzer en staal door verwerking van ijzererts zou hoeven te worden geproduceerd. Het is duidelijk, dat in dit hypothetische geval de betekenis van schrot ten opzichte van die van ruwijzer steeds grooter zou worden.

Mocht de toeneming van de behoefte aan ijzer en staal zich sneller ontwikkelen, dan hier is verondersteld, dan zou ook een toenemende hoeveelheid ijzererts noodig zijn, aangezien de productie van schrot daarmee dan geen gelijke tred zou houden. Zou daarentegen de behoefte minder snel omhoog gaan, dan zou aan den voorraad ijzererts, die in de aarde is verborgen, en die overigens voorloopig nog niet uitgeput dreigt te raken, jaarlijks een afnemende hoeveelheid moeten worden onttrokken. Hoe deze ontwikkeling zich op den langen duur, over de conjunctuurgolven heen, zal voltrekken, is niet te zeggen. Het is echter wel zeker, dat de absolute betekenis van schrot nog zal toenemen. Steeds grooter zal de hoeveelheid oud ijzer zijn, die na opsmelting een nieuwe bestemming krijgt.

Een belangrijke kwestie, hierboven reeds even aangeroerd, is die van de „omloopssnelheid” van het ijzer. De gemiddelde levensduur van ijzer en staal is wel berekend op 20 à 25 jaar. Den laatsten tijd bestaat er neiging tot de veronderstelling, dat de levensduur korter is geworden, doordat het materiaal intensiever wordt gebruikt en doordat thans sneller dan vroeger een economische veroudering zou optreden. Hier staat echter tegenover, dat de kwaliteit verbetering heeft ondergaan en vooral, dat thans een grooter percentage van het gebruikte ijzer en staal wordt aangewend in gebouwen en ondergrondse werken, waar het beter tegen slijtage en corrosie is beschermd. Het spreekt vanzelf, dat, wanneer de gemiddelde levensduur van ijzer korter zou worden, het aanbod van schrot zou toenemen en omgekeerd.

Intusschen zullen als gevolg van de conjunctuurgolven, die groote fluctuaties veroorzaken in de be-

hoefte aan ijzer en staal en tegelijkertijd veel invloed hebben, en wel, zooals wij hebben gezien, gedeeltelijk in tegengestelden zin, op het aanbod van schrot, tijdens van schaarschte worden afgewisseld door tijden, waarin het schrot overvloedig wordt aangeboden, met alle gevolgen daarvan op de prijzen; op de verhouding, waarin het wordt gebruikt en op de handelspolitieke maatregelen.

Omtrent de feitelijke ontwikkeling gedurende de laatste jaren, waarin de staalproductie sterk is toegenomen en er dus veel emplot voor schrot bestond, worden hieronder nog enkele mededeelingen gedaan.

* * *

In- en uitvoer van schrot.

Hierboven was reeds sprake van *Duitschland* en *Engeland*, landen, die afwisselend een schrotoverschot en een tekort aan schrot hebben en die de laatste jaren, nu de staalproductie sterk is toegenomen, belangrijke hoeveelheden meer in- dan uitvoeren.

In *Duitschland*, waar de geheele grondstoffenvoorziening „überwacht” wordt, bestaat een uitvoerverbod van schrot. Kleine partijen werden nog wel naar naburige landen uitgevoerd, vooral naar *Polen*, de laatste jaren op grond van een handelsovereenkomst, maar sedert het begin van dit jaar staat de uitvoer praktisch stil.

In *Engeland* zijn de staalproducenten met de schrothandelaren tot overeenstemming gekomen omtrent een regeling, waardoor aanbiedingen naar het buitenland worden voorkomen. Op die wijze heeft men voorkomen, dat een uitvoerverbod noodig werd.

Andere belangrijke Europeesche invoerlanden zijn *Italië* en *Polen*. In tegenstelling tot *Duitschland* en *Engeland*, zijn deze landen regelmatig koopers van schrot, zij het ook dat zij uit den aard der zaak in tijden van depressie minder invoeren, dan in tijden van groote bedrijvigheid.

Beide landen beschikken slechts over weinig ijzererts. Er wordt dan ook veel minder ruwijzer gemaakt dan staal en de staalproductie is vooral aangevoerd op de verwerking van schrot. Zelf leveren deze landen daarvan niet voldoende op, zoodat een belangrijke hoeveelheid moet worden ingevoerd. In *Italië* bedraagt die invoer de laatste twee jaar ongeveer 1 miljoen ton per jaar; gedurende de depressiejaren werd wat minder ingevoerd, doch in 1929 was het ook bijna 1 miljoen ton. Uitvoer van schrot kent *Italië* niet.

Polen voert de laatste jaren 300.000 à 450.000 ton in. Dit jaar zal dit nog wel meer worden, aangezien gedurende het eerste halfjaar 1937 317.000 ton ingevoerd werd. Uitvoer is er zoo goed als niet.

Verder hebben in Europa nog *Zweden*, *Tsjecho-Slowakije*, *Hongarije* en *Oostenrijk* een invoersaldo van schrot. In de twee eerstgenoemde landen neemt de schrotinvoer sterk toe. Al deze landen hebben maatregelen genomen om te voorkomen, dat schrot vrij het land uitgaat. Vooral *Oostenrijk* heeft zijn uitvoer belangrijk beperkt; daardoor kon de invoer in dat land verminderen.

De belangrijkste koper op de internationale schrotmarkt is thans een niet-Europeesch land, n.l. *Japan*. In dit land is de staalproductie sedert 1924 ongeveer vervijfvoudigd ondanks een heel kleine ertsbasis. Men was dus wel zeer op de verwerking van schrot aangewezen, en aangezien de Japansche samenleving met haar betrekkelijk korte historie van ijzer- en staalverbruik nog niet zoo veel schrot kan opleveren, moest de invoer daarvan noodzakelijk groote vormen aannemen. In 1924 bedroeg de invoer nog slechts 42.000 ton, in 1930 reeds 490.000 ton en in 1936 1.5 miljoen ton. In het eerste halfjaar van 1937 werd bijna 1 miljoen ton ingevoerd.

Zooals hierboven reeds terloops is gezegd, staan tegenover deze landen met een behoefte aan schrot, behalve eenige kleine leveranciers, slechts vier landen met een uitvoersaldo van betekenis. Dit zijn de

Vereenigde Staten, Frankrijk, België en Nederland.

De *Vereenigde Staten* zijn daarvan de belangrijkste. Dit groote gebied met zijn sterk ontwikkeld kapitaalintensief economisch leven heeft uit den aard der zaak een enorme schrotproductie. Natuurlijk wordt daarvan het meeste in het land zelf opgesmolten. Amerika beschikt echter over overvloedige erts-mijnen, die voor een belangrijk deel in het bezit zijn van de groote staalproducenten. Daardoor oefenen hooge schrotprijzen, die elders te maken zijn al heel spoedig hun invloed uit, en doen het schrot het land verlaten. Kleinere Amerikaansche staalproducenten, die niet zooals hun groote collega's over eigen erts-mijnen beschikken, zien dien grooten uitvoer van schrot met eenige ongerustheid, omdat zij de prijsstijging van de grondstoffen sterk gevoelen. Er is van die zijde dan ook er op aangedrongen den schrot-uitvoer onder controle te stellen, zooals elders ten behoeve der staalproducenten is gedaan, maar tot nu toe heeft de Regeering daartoe geen maatregelen genomen.

Het totale verbruik van schrot in de Vereenigde Staten in 1936 wordt geschat op 36 miljoen ton. Bij deze hoeveelheid zinken de kwantiteiten, die de Europeesche staalproducenten en Japan tekort kwamen, feitelijk in het niet, zoodat het geen al te groote verwondering behoeft te wekken, dat Amerika in staat was door een uitvoer, die in de jaren 1934—1936 ca. 2 miljoen ton per jaar bedroeg, mede te helpen in deze behoeften te voorzien. In 1937 wordt de Amerikaansche uitvoer waarschijnlijk belangrijk grooter, aangezien in het eerste halfjaar reeds meer dan 2 miljoen ton is uitgevoerd.

Frankrijk beschikt over de rijkste ertsvoorraden van Europa. Daardoor is de ijzer- en staalindustrie daar te lande vooral ingesteld op de verwerking van erts en veel minder op het opsmelten van schrot dan in landen met een smalle ertsbasis.

Doordat het Fransche bedrijfsleven echter minder kapitaalintensief is dan bijv. dat in Duitsland en de Vereenigde Staten, en de ijzer- en staalindustrie er voor een grooter deel dan in die landen op export is aangewezen, heeft Frankrijk naar verhouding ook een minder groote schrotproductie. Men kon er daardoor niet in berusten, dat het beschikbare schrot vrij door andere landen werd opgekocht. Reeds in 1920 is Frankrijk ertoe overgegaan den uitvoer van schrot onder controle te stellen. In jaren van geringe bedrijvigheid kon het uitvoerregime soepel gehanteerd worden, maar nu de bedrijvigheid weer is toegenomen, is in het begin van 1937 een uitvoerrecht ingesteld van Frs. 300 per ton, dat dezer dagen is verhoogd tot Frs. 500.

De Fransche schrotuitvoer beliep in de jaren 1934—1936 620.000, 744.000 en 688.000 ton. Gedurende het eerste halfjaar van 1937 werd slechts 119.000 ton uitgevoerd.

In *België* wordt bij de staalproductie ook weinig schrot opgesmolten. Van het schrot, dat bij de verwerking van staal in walsen en constructiewerkplaatsen ontstaat wordt veel uitgevoerd. Daarentegen voert België vrij belangrijke hoeveelheden schrot van mindere kwaliteit in. De uitvoer is de laatste jaren gestegen van 337.000 ton in 1934 tot 546.000 ton in 1936. In het begin van 1937 is de uitvoer van sommige kwaliteiten aan een licentiestelsel onderworpen, hetgeen beperkend heeft gewerkt. Gedurende de eerste zeven maanden van dit jaar werd slechts 205.000 ton uitgevoerd.

Tenslotte *Nederland*, het laatste land met een uitvoeroverschot van schrot van beteekenis. Het hier te lande geproduceerde schrot is afkomstig van de scheepsslooperijen, van de spoorwegen, die regelmatig railstukken, laschplaten, bouten, oude wielen en wielbanden en meer dergelijk materiaal verkoopen, van de scheepswerven, machinefabrieken, constructiewerkplaatsen en andere ondernemingen, die ijzer

en staal bewerken en verwerken. Ook komt veel schrot uit de maatschappij voort.

Slechts een gering deel van deze schrotproductie wordt door de Nederlandsche industrie, nl. door de ijzer- en staalgieterijen als grondstof gebruikt. De rest wordt uitgevoerd. Aangezien de export uit ons land geheel vrij is, is de uitvoer de laatste jaren en vooral in 1937, nu Frankrijk en België hun export hebben beperkt, sterk toegenomen. Gedurende de jaren 1934—1936 bedroeg de uitvoer resp. 260.000, 214.000 en 300.000 ton; gedurende de eerste 8 maanden van dit jaar werd niet minder dan 347.000 ton uitgevoerd. Het uitgevoerde materiaal gaat in hoofdzaak naar Duitsland, Polen, Engeland en België.

* * *

Het internationale schrotkartel.

De schaarschte aan schrot, die een gevolg was van de sterke toeneming van de staalproductie en van de uitvoerbeperkingen, die in verschillende landen werden toegepast, heeft den prijs van dit materiaal in het begin van 1937 aanmerkelijk doen stijgen. Daarna is echter een prijsdaling van ongeveer 35 pCt. ingetreden.

De oorzaak van deze prijsdaling is voor een deel van denzelfden aard als die, welke op de markten van verschillende andere grondstoffen haar invloed deed gevoelen. In het begin van dit jaar bestond de algemeene neiging de behoefte aan grondstoffen te groot te schatten en de mogelijkheid om de productie ervan uit te breiden, te beperkt.

Daarbij is wat schrot betreft, nog op twee speciale momenten te wijzen. In de eerste plaats kon de productie van ruwijzer, dat, zooals wij gezien hebben, bij hooge schrotprijzen in ruimer mate bij de staalbereiding wordt gebruikt, in verschillende landen nog sterk worden uitgebreid. In de tweede plaats hebben de schrotverbruikende staalproducenten zich in het begin van 1937 in een *internationaal schrotkartel* verenigd.

Dit kartel is betrekkelijk zonder moeite tot stand gekomen. Twee omstandigheden hebben de oprichting zeer bevorderd, nl. het bestaan van sterke kartels voor den verkoop van staal en de controle-systemen op de verschillende binnenlandsche schrotmarkten. Door dit laatste was de vrije schrotmarkt heel klein geworden.

Bij dit kartel zijn de ijzer- en staalindustrieën van Duitsland, Engeland, Italië, Polen, Zweden, België, Tsjecho-Slowakije, Oostenrijk, Hongarije, Joego-Slavië, Roemenië, Finland en Japan aangesloten. Deze schrotverbruikers vormen nu een gesloten front tegenover de schrotproducenten en schrothandelaren en zijn er daardoor in geslaagd prijsopdriving te voorkomen. Zooals gezegd is de prijs zelfs sedert het optreden van het kartel circa 35 pCt. gedaald. Het kartel organiseert een gemeenschappelijken inkoop van schrot en de distributie daarvan over de verbruikers. Zoo noodig zal men ertoe overgaan de verbruikers te contingentereen. Tot nu toe was dit niet noodig, aangezien voor den eerstvolgenden tijd voldoende materiaal bleek te kunnen worden aangekocht.

J. W. F. SLIGTING.

DE RESULTATEN DER MONETAIRE POLITIEK TOT EN MET JUNI 1937.

De resultaten der monetaire politiek.

Ten vervolge op een reeks artikelen in den loop der jaren over dit onderwerp gepubliceerd¹⁾ zouden wij thans willen nagaan hoe in 1936 en het eerste halfjaar 1937 de vroeger besproken tendenzen in de twee groepen van landen, welke een verschillende monetaire politiek hebben gevolgd, zich hebben ontwikkeld.

Dat de drie goudlanden, Nederland, Frankrijk en

¹⁾ E.-S.B. 20, 27 September en 11 en 25 October 1933; E.-S.-B. 14, 21 en 28 Maart 1934; E.-S.B. 26 September, 3 en 10 October 1934; E.-S.B. 8 April 1936 en Tijdschrift van Ned. Ver. voor Waardevast Geld, April 1935.

Zwitserland, in September 1936 ex-goudlanden werden, heeft geenszins tot gevolg, dat een verdeeling naar vroegere goudlanden en niet-goudlanden zinloos wordt. Integendeel is het zeer belangwekkend na te gaan, in hoeverre de divergentie in de ontwikkeling der vroegere goud- en niet-goudlanden tengevolge van de devaluatie der geldeenheden in de ex-goudlanden reeds is opgeheven.

De voornaamste vergelijking zal thans ook weer die zijn tusschen de landen der groep A: „Niet-goudlanden”: Engeland, Zweden, Noorwegen, Denemarken, en die van de groep B: „Ex-goudlanden”: Nederland, Frankrijk, Zwitserland, terwijl de ontwikkeling van Tsjechoslowakije en België afzonderlijk zal worden onderzocht.

De cijfers voor de berekening zijn ontleend aan het „Bulletin Mensuel de Statistique” van den Volkenbond. Evenals vroeger zijn de indices omgerekend op basis

$$\frac{1927 + 1928 + 1929}{3} = 100.$$

De cijfers betreffende het eerste halfjaar 1937 zijn alle ter betere vergelijking op basis van een geheel jaar gebracht met behulp van de formule:

$$\text{„1ste halfjaar 1937”} = \frac{\text{1ste halfj. 1937}}{\text{1ste halfj. 1936}} \times 1936$$

Op deze wijze werden seizoeninvloeden geëlimineerd.

I. Het verloop der groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud.

Tabel 1a.

Niveau van groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud.

Landen	1931		1935		1936		1e halfj. 1937	
	Gr.h. pr.	K.v.L.	Gr.h. pr.	K.v.L.	Gr.h. pr.	K.v.L.	Gr.h. pr.	K.v.L.
A., „Niet-Goudlanden”								
Engeland ..	67.7	88.5	70.7	86.1	75.0	88.5	89.6	92.7
Zweden	76.7	93.0	80.2	91.6	83.0	92.2	95.2	94.3
Noorwegen ..	77.4	87.4	80.5	86.3	85.0	88.6	97.5	93.0
Denemarken	75.0	88.6	91.5	98.2	96.7	99.5	110.	102.6
B., „Ex-Goudlanden”								
Nederland ²⁾	75.0	89.3	60.5	78.8	62.8	73.4	77.0	80.9
Frankrijk ..	78.6	107.4	53.0	91.2	64.3	95.7	94.6	115.7
Zwitserland	76.9	93.4	63.0	79.7	67.0	81.2	82.0	85.1
Totaal Gr. A...	74.0	89.4	80.7	90.4	84.9	92.2	98.1	95.6
Totaal Gr. B...	76.8	96.7	58.8	83.2	64.7	85.1	84.5	93.9

¹⁾ Gecorrigeerd.

²⁾ Nieuwe index grh.pr. Index K. v. L. gecorrigeerd voor „sprong” in 1935.

Tabel 1b.

Afstand tusschen groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud.

Landen	Afstand in				Verschil afstand 1936—1ste halfj. '37
	1931	1935	1936	1e halfj. 1937	
A., „Niet-Goudlanden”					
Engeland	21.5	15.4	13.5	3.1	10.4
Zweden	16.3	11.4	9.2	— 0.9	10.1
Noorwegen	10.0	5.8	1.6	— 4.5	6.1
Denemarken	13.6	6.7	2.8	— 7.4	10.2
B., „Ex-Goudlanden”					
Nederland	14.3	18.3	15.6	3.9	11.7
Frankrijk	28.8	38.2	31.4	21.1	10.3
Zwitserland	16.5	16.7	14.2	3.1	11.1
Totaal Gr. A	15.4	9.7	6.8	— 2.4	9.2
Totaal Gr. B	19.9	24.4	20.4	9.4	11.0

Tabel 1c.

Niveau van groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud in de goudlanden gedurende de eerste 9 maanden van 1936.

Landen	Niveau in de eerste 9 maanden van 1936		Afstand in 1ste 9 maanden van 1936	Verschil in afstand 1935—1ste 9 m. 1936
	Gr.h.pr.	K.v.L.		
B. „Ex-Goudlanden”				
Nederland	60.9	78.1	17.2	1.1
Frankrijk	59.9	93.6	33.7	4.5
Zwitserland	64.8	80.9	16.1	0.6
Totaal Gr. B	61.9	84.2	22.3	2.1
Totaal Gr. A. verschil in afstand 1935—1936				2.9

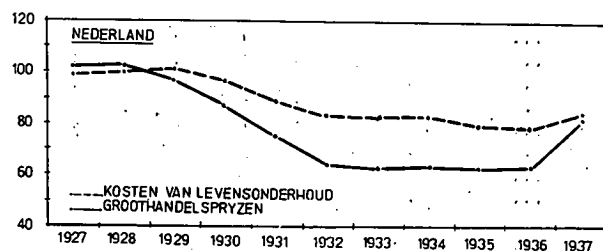
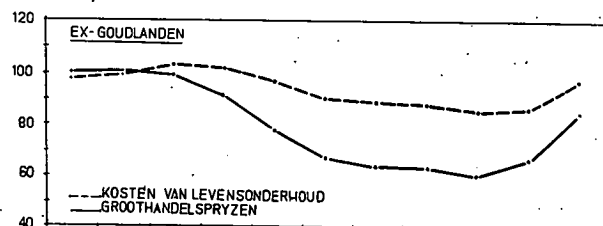
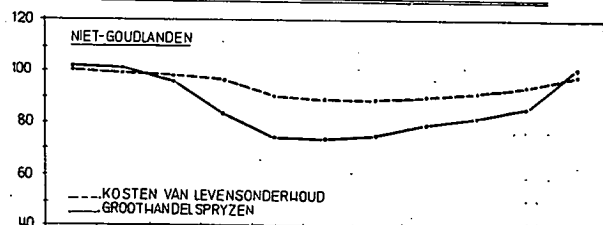
Uit vorenstaande tabellen blijkt, dat de groothandelsprijzen in de „niet-goudlanden” in 1936 t.o.v. 1935 met 5.2 pCt. zijn gestegen, in het eerste halfjaar 1937 lagen de groothandelsprijzen, op een veel hoger niveau (15.6 pCt. hoger dan gem. 1936). De scherpe stijging der groothandelsprijzen sinds September 1936 stagneerde echter in het 2e kwartaal van 1937. De kosten van levensonderhoud waren in 1936 gemiddeld 1.3 pCt. hoger dan in 1935, terwijl het gemiddelde van het 1ste halfjaar 3.7 pCt. hoger was dan het jaargemiddelde van 1936.

In de ex-goudlanden was het verloop van beide indices in hoofdzaak hetzelfde.

De gemiddelde groothandelsprijzen in de eerste negen maanden van 1936 (voor devaluatie) waren 5.3 pCt. hoger dan in 1935, de overeenkomstige stijging voor de kosten van levensonderhoud bedroeg 1.2 pCt. De kosten van levensonderhoud in Nederland (Amsterdam) waren echter in 1936 (1ste 9 mnd.) nog lager dan in 1935. Na devaluatie stijgen in de goudlanden zoowel de kosten van levensonderhoud als de groothandelsprijzen, deels natuurlijk als een gevolg van de hierboven vermelde algemene prijsstijging. In het eerste halfjaar 1937 waren de kosten van levensonderhoud 10.4 pCt. hoger dan de gemiddelde kosten van levensonderhoud in 1936; vooral in Frankrijk (Parijs) stegen de kosten van levensonderhoud snel. De groothandelsprijzen waren 30.6 pCt. hoger, ook in de goudlanden hielden in het 2e kwartaal van 1937 de stijgingen nagenoeg op.

GRAFIEK I

VERLOOP DER GROOTHANDELSPRIJZEN EN KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD

De „spanning” tusschen de groothandelsprijzen en de kosten van levensonderhoud is vooral na de devaluatie veel minder geworden in de „goudlanden”, waarbij de ontwikkeling in Frankrijk de minst gunstige is. In de „niet-goudlanden” sloeg de spanning door naar den anderen kant; terwijl in 1936 de spanning 2.9 punten lager was dan in 1935 was het verschil tusschen de spanningen van het 1ste halfjaar 1937 en 1936 9.2 punten, waaruit duidelijk blijkt de sterke hausse in de groothandelsprijzen, welke in het laatste kwartaal van 1936 en het eerste kwartaal van 1937 plaats greep.

Jaar	Index gr.h.pr. basis 1927-1929 = 100	Index K.v.L. 1927-1929 = 100	Afstand tusschen gr.h.pr. en K.v.L.
<i>Tsjecho-Slowakije</i>			
1929	96.2	100.- ¹⁾	3.8
1930	85.4	97.8	12.4
1931	77.5	93.4	15.9
1932	71.6	91.7	20.1
1933	69.4	90.7	21.3
1934	71.2	89.6	18.4
1935	74.2	92.3	18.1
1936	74.4	93.1	18.7
1e halfjaar 1937..	80.6	93.5	12.9
<i>België</i>			
1929	100.5	104.5	4.0
1930	87.8	108.3	20.5
1931	74.0	97.2	23.2
1932	62.8	87.4	24.6
1933	59.2	86.3	27.1
1934	55.9	83.0	27.1
1935	63.4	83.5	20.1
1936	69.4	88.5	19.1
1e halfjaar 1937..	82.9	94.8	11.9

¹⁾ Nieuwe reeks.

In 1936 stakte in beide landen Tsjechoslowakije en België de aanpassing van het groothandelsprijzen-niveau aan dat der kleinhandelsprijzen.

Tsjecho-Slowakije devalueerde medio October 1936 opnieuw haar geldeenheid, zodat haar waarde thans tot 70 pCt. van de vroegere goudpariteit is gedaald.

In het eerste halfjaar van 1937 werd de spanning tusschen beide prijsniveaus zowel in België als in

Tabel A.

Indexcijfers van de kosten van levensonderhoud in landsvaluta (1929 = 100).

Jaar	„Niet-Goudlanden”				„Ex-Goudlanden”			Tsjecho-Slowakije	België
	Engeland	Zweden	Noorweg.	Denemark.	Ned. land	Frankrijk	Zwitserl.		
1929	100	100	100	100	100 ¹⁾	100	100	100 ²⁾	100
1930	96	97	97	95	96	105	98	98	104
1931	90	94	92	89	89	102	93	93	93
1932	88	92	90	89	84	95	86	92	84
1933	85	90	89	93	82	94	81	91	83
1934	86	91	89	96	82	93	80	90	79
1935	87	92	91	99	79	87	80	92	80
1936	90	93	93	100	79	91	81	93	85
1ste halfj.									
1937	94	95	98	103	81	110	85	93	91

¹⁾ Gecorrigeerd voor sprong in 1935/36.

²⁾ Nieuwe reeks.

Tabel B.

Indexcijfers van de kosten van levensonderhoud in goud (1929 = 100).

Jaar	„Niet-Goudlanden”				„Ex-Goudlanden”			Tsjecho-Slowakije	België
	Engeland	Zweden	Noorweg.	Denemark.	Ned. land	Frankrijk	Zwitserl.		
1929	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1930	96	97	97	95	96	105	98	98	104
1931	83	88	86	83	89	102	94	93	93
1932	63	64	60	63	84	95	86	92	84
1933	58	58	56	52	82	94	82	91	83
1934	53	53	50	48	82	93	80	76	79
1935	52	52	50	48	79	87	79	77	63
1936	54	53	52	49	75	84	75	76	61
1ste halfj.									
1937	55	53	53	50	65	74	60	62	64

Tsjecho-Slowakije geringer, maar blijft echter nog steeds tamelijk groot, zooals uit vorenstaande cijfers (1ste tabel, 1ste kolom) blijkt.

In tabel A worden de indices van de kosten van levensonderhoud in de „niet-goudlanden” en de „ex-goudlanden” en Tsjecho-Slowakije en België uitgedrukt in een percentage van 1929 en in tabel B dezelfde percentages, doch op goudbasis berekend (waarbij eveneens 1929 = 100 is genomen). Uit deze tabel blijkt duidelijk dat de devaluatie der geldeenheid in goudlanden de K. v. L. in goud niet gedrukt heeft tot het peil van het „Sterlingblok”. Het niveau dezer in goud gemeten indices voor de Sterlinglanden was in 1937 (1ste halfjaar): 53, voor de andere landen 65.

II. De omvang der werkloosheid.

Het statistisch grondmateriaal werd opnieuw kritisch bekeken en hier en daar aangevuld. Op grond hiervan werden de volgende wijzigingen aangebracht, die o.i. evenzoo vele verbeteringen beteekenen.

1. Engeland: Rekening werd gehouden met het permanent aanwezige deel tijdelijk werklozen.
2. Zweden: Het aantal werkloze vakverenigingsleden werd vermeerderd met het aantal werklozen ingeschreven bij de Staatscommissie tegen werkloosheid.
3. Nederland: De werkloosheidspercentages tot en met 1931 werden gewijzigd op grond van een nieuw geconstrueerde werkloosheidsindex voor Nederland op basis der werkloosheidspercentages in de vakgroepen der georganiseerde werknemers.
4. België: De gedeeltelijk werklozen werden voor één derde meegeteld.
5. Tsjecho-Slow.: De indices werden gecorrigeerd voor de inmiddels bekend geworden nieuwe beroepstelling cijfers.

Tabel II.

Werkloosheidscoëfficiënten.

(U = aantal werklozen, W = aantal in beroep werkzamen).

$$\text{Formule } \frac{100 U}{W}$$

Landen	1931	1934	1935	1936	1ste h. j. 1937
<i>„Niet-Goudlanden”</i>					
Engeland	12.9	10.2	9.4	8.1	6.6
Zweden	4.1	7.2	5.1	3.8	3.4
Noorwegen	2.3	2.9	3.0	2.7	2.3
Denemarken	4.0	6.4	6.0	6.0	6.5
Rekenk. gem.	5.8	6.7	5.9	5.2	4.7
<i>„Goudlanden”</i>					
Nederland	5.4	9.9	11.3	12.0	10.8
Frankrijk	0.2	1.7	2.1	2.2	1.8
Zwitserland	5.9	9.8	11.8	13.2	10.4
Rekenk. gem.	3.8	7.1	8.4	9.1	7.7

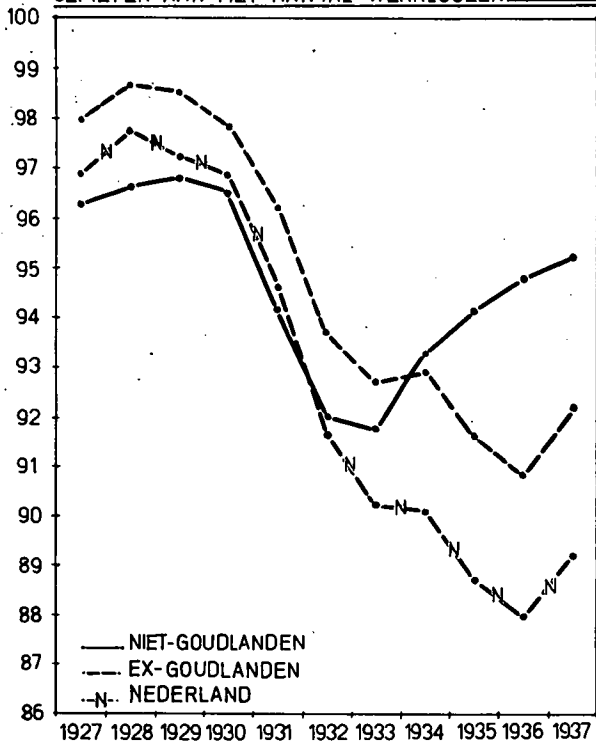
Bovenstaande werkloosheidscoëfficiënten demonstreeren duidelijk hoe de werkloosheid in de goudlanden tot de devaluatie steeds toenam, terwijl na de devaluatie zich direct een verbetering laat bespeuren. De werkloosheid in de Sterlinglanden bleef zich in dalende lijn bewegen.

Grafiek II geeft duidelijk de ontwikkeling der bedrijvigheid weer in de verschillende landen gemeten van het aantal werklozen, waarbij de divergentie in verloop na 1932 der werkloosheid in goud- en niet-goudlanden zeer opvallend is, alsmede de verbetering welke in de goudlanden na de devaluatie van hun geldeenheden optrad.

De werkloosheid in Tsjechoslowakije, welke in 1935 iets was toegenomen, daalde in 1936. Ook het eerste halfjaar 1937 vertoonde weer een gunstiger cijfer. In België was de ontwikkeling eveneens gunstig hetgeen duidelijk uit navolgende cijfers blijkt.

GRAFIEK II

GRAAD VAN BEDRYVIGHEID VOOR EN NA DE CRISIS
GEMETEN AAN HET AANTAL WERKLOOZEN

Werkloosheidscoëfficiënten van Tsjecho-Slowakije en België.

Jaar	Tsjecho-Slowakije	België
1929	0.6	0.4
1930	1.5	1.1
1931	4.1	3.4
1932	7.9	6.1
1933	10.4	6.2
1934	9.5	6.6
1935	9.6	5.7
1936	8.7	4.3
1ste halfj. '37	6.9	3.5

III. De ontwikkeling van den export.

Evenals in vorige artikelen geven wij hieronder een overzicht van de exportontwikkeling (in landsvaluta) van eenige belangrijke „niet-goudlanden” en van eenige „(ex)-goudlanden”. Uit dit overzicht blijkt, dat de export-waarde stijgende bleef in de niet-goudlanden, terwijl deze tot 1935 bleef dalen in de goudlanden. Dat reeds in 1936 de export-waarde iets gestegen is in de goudlanden komt daardoor, dat de groothandelsprijzen (welke internationaal zijn) in dit jaar stegen, terwijl bovendien in de laatste drie maanden zich reeds de devaluatie deed gelden.

Corrigeeren wij echter de exportwaarde-cijfers voor de prijsontwikkeling, hetwelk twee voordeelen meebrengt, nl.

1o. de onderlinge waardeveranderingen der geldeenheden worden uitgeschakeld,

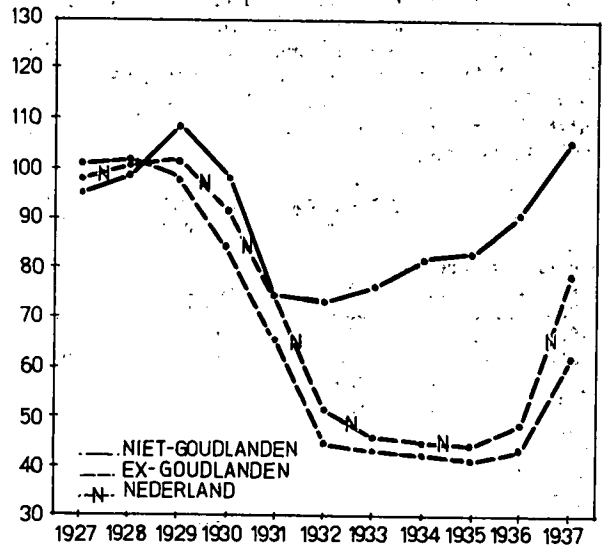
2o. algemeene prijsstijgingen of dalingen worden geëlimineerd,

dan blijkt uit deze cijfers (Tabel IV) dat de export in de ex-goudlanden tot 1936 ongunstiger werd, terwijl de export der niet-goudlanden zich gedurig verbeterde. Terwijl de export in het eerste halfjaar 1937 in de „ex-goudlanden” tengevolge van de devaluatie sterk toenam, was dit niet in die mate het geval in de niet-goudlanden. Vermoedelijk hebben de goudlanden iets van hun verloren terrein teruggenomen door hun, door de devaluatie plotseling verhoogde, concurrentiekracht.

Tabel V geeft de voortzetting van de vroeger gepubliceerde cijfers waarbij de exportwaarde-cijfers zijn gecorrigeerd met de kosten van levensonderhoud

GRAFIEK III

OVERZICHT VAN HET VERLOOP VAN DE EXPORT IN WAARDE
GECORRIGEERD MET DE INDICES DER KOSTEN VAN
LEVENSONDERHOUD

om op deze wijze de divergentie, welke door devaluatie tusschen de verschillende landen was ontstaan, te elimineeren. In grafiek III zijn deze cijfers afgebeeld.

Tabel III.

Overzicht van het verloop van den export in waarde (landsvaluta). (1927—1929 = 100).

Landen	1931	1934	1935	1936	1ste h. j. 1937
A. Engeland	54.-	55.-	59.1	61.2	74.1
Zweden	67.3	77.6	77.4	90.2	115.6
Noorwegen	66.-	81.9	85.8	96.9	119.0
Denemarken	82.-	76.2	78.6	86.3	97.8
B. Finland	70.4	97.8	98.0	113.8	135.9
C. Br. Indië	49.1 ¹⁾	44.1 ¹⁾	46.7 ¹⁾	53.7	67.9
Australië	72.7	80.-	92.3 ¹⁾	104.0	132.6
N.-Zeeland	65.8	89.8	88.4	108.0	133.0
Japan	56.6	108.2	124.3	133.3	167.3
Subgr. A.....	67.3	72.7	75.2	83.6	101.6
Totaal	64.9 ¹⁾	79.0 ¹⁾	83.4 ¹⁾	94.2	115.9
A. Nederland	67.-	36.3	34.5	38.1	63.7
Frankrijk	58.-	34.-	29.5	29.5	45.2
Zwitserland	64.6	40.5	39.4	42.3	60.9
B. Italië	67.4	34.6	34.6 ¹⁾	36.1	89.6
Polen	71.9	37.4	35.4	39.3	47.5
C. Ned.-Indië	48.1	34.7 ¹⁾	31.5 ¹⁾	39.5	68.5
Subgr. A.	63.2	36.9	34.5	36.6	56.6
Totaal	62.8 ¹⁾	36.2 ¹⁾	34.1 ¹⁾	37.5	62.6

¹⁾ Gecorrigeerd.

Tabel IV.

Overzicht van het verloop van den export in waarde gecorrigeerd met de indices der groothandelsprijzen (1927—1929 = 100).

Landen	1931	1934	1935	1936	1ste h. j. 1937
Engeland	81	81	84	82	83
Zweden	88	99	97	109	121
Noorwegen	85	104	107	114	122
Denemarken	109	86 ¹⁾	87 ¹⁾	89	89
Totaal	91	92 ¹⁾	94 ¹⁾	98	104
Nederland.....	89 ¹⁾	59 ¹⁾	57 ¹⁾	61	83
Frankrijk	74	58	56	46	48
Zwitserland	84	64	63	63	74
Totaal	82 ¹⁾	60 ¹⁾	59	57	68

¹⁾ Gecorrigeerd.

Tabel V.

Overzicht van het verloop van den export in waarde gecorrigeerd met de indices der kosten van levensonderhoud.

Landen	1931	1934	1935	1936	1ste h. j. 1937
Engeland	61	65	69	69	80
Zweden	72	86	85	98	122
Noorwegen	75	97	99	109	128
Denemarken	93	80 ¹⁾	81 ¹⁾	87	95
Totaal	75	82	83	91	106
Nederland	75	45 ¹⁾	44 ¹⁾	49	79
Frankrijk	54	35	32	31	39
Zwitserland	69	50	50	52	71
Totaal	66	43	42	44	63

¹⁾ Gecorrigeerd.

De overeenkomstige indices voor Tsjecho-Slowakije en België, opgenomen in onderstaande tabel, laten voor Tsjecho-Slowakije een minder gunstige ontwikkeling zien dan voor België. De herhaalde devaluatie in Tsjecho-Slowakije blijkt echter de exporten gedurende het eerste halfjaar 1937 sterk gestimuleerd te hebben.

J a a r	Export ongecorrigeerd	Exp. gecorr. met indices der grh.pr.	Exp. gecorr. met indices der K.v.L.
<i>Tsjecho-Slowakije</i>			
1929.....	99.5	103	¹⁾ 99
1930.....	84.7	99	87
1931.....	63.6	82	68
1932.....	35.6	50	39
1933.....	28.4	41	31
1934.....	35.1	49	40
1935.....	36.0	49	39
1936.....	38.9	52	42
1ste halfjaar 1937	61.1	76	65
<i>België</i>			
1929.....	106.7	106	102
1930.....	87.6	100	81
1931.....	77.5	105	80
1932.....	49.8	79	57
1933.....	47.3	80	55
1934.....	45.5 ¹⁾	82 ¹⁾	55 ¹⁾
1935.....	53.1 ¹⁾	84 ¹⁾	64 ¹⁾
1936.....	66.3	96	75
1ste halfjaar 1937	94.6	14	100

¹⁾ Gecorrigeerd.

Naast de export in waarde geven wij een vergelijking tusschen de exportcijfers in hoeveelheden. Zij hebben echter o.i. ter beoordeeling van de export-situatie minder waarde, daar het ongewogen gemiddelden zijn van zeer heterogene groepen van uitvoerartikelen.

De cijfers zijn wat betreft Engeland, Denemarken, Noorwegen, Zweden en Tsjechoslowakije berekend op de wijze als in E.-S.B. van 25 October 1933 is medegedeeld.

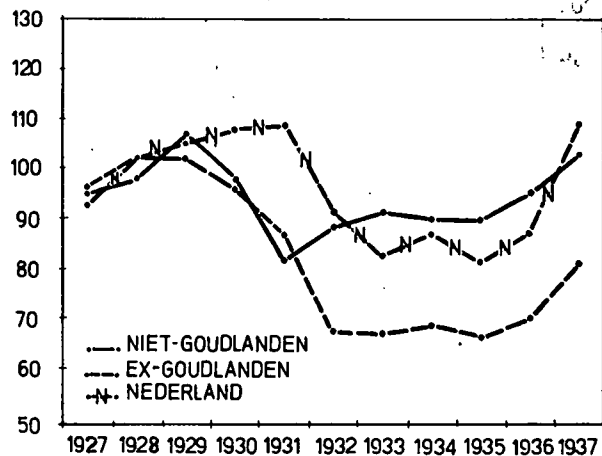
Tabel VI.

Overzicht van het verloop van den export in hoeveelheden.

Landen	1931	1934	1935	1936	1ste h. j. 1937
<i>„Niet-Goudlanden”</i>					
A. Engeland	68	88	90	92	112
Zweden	76	81	76	85	94
Noorwegen	75	89	88	97	100
Denemarken	110	100	101	106	108
B. Finland	71	112	112	120	113
C. Japan	86	113	124	130	141
Subgr. A.....	82	89	89	95	103
Totaal	81	97	98	105	111
<i>„Ex-Goudlanden”</i>					
A. Nederland	109	86	81	87	109
Frankrijk	76	71	74	72	75
Zwitserland	68	51	43	52	58
B. Polen	91	71	65	62	76
C. Ned.-Indië	89	97	101	108	128
Subgr. A.....	84	69	66	70	81
Totaal	87	75	73	76	89

GRAFIEK IV

VERLOOP VAN DEN EXPORT IN HOEVEELHEDEN

In grafiek IV zijn vorenstaande cijfers uitgebeeld.

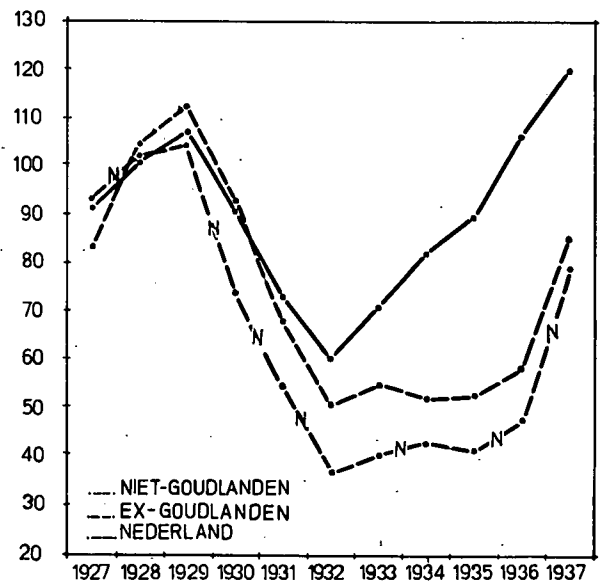
Jaar	Tsjechoslowakije	België
1929	96	100
1930	80	93
1931	64	96
1932	64	76
1933	55	78
1934	63	79
1935	73	80
1936	83	86
1ste halfj. '37	106	102

IV. Het industrieel crediet.

De grootte van het industrieel crediet is gemeten aan de indices der koersen van de industriele aandelen. (Zie Tabel VII).

GRAFIEK V

OVERZICHT VAN HET KOERSVERLOOP VAN INDUSTRIEELE AANDELEN

In grafiek V valt de groote divergentie in ontwikkeling van beide groepen van landen na 1932 dadelijk op. Na de devaluatie in de goudlanden herstellen de koersen zich echter krachtig, terwijl in de niet-goudlanden de koersen in 1936 een sterke stijging vertoonten t.o.v. voorgaande jaren, welke stijging zich in het eerste halfjaar 1937 voortzette.

In Tsjecho-Slowakije herstelden zich de koersen in 1936 en in het eerste halfjaar 1937 zeer krachtig: een analoge ontwikkeling was er in België te bespeuren. Onderstaande cijfers geven van één en ander een beeld.

Tabel VII.
Overzicht van het koersverloop van industriële aandelen.

Landen	1931	1934	1935	1936	1ste halfj. 1937
„Niet-Goudlanden”					
Engeland	64.4	92.6	103.7	119.2	120.7
Zweden	67.0	47.9	54.7	70.3	92.4
Noorwegen.....	73.0	85.3	98.9	128.3	190.2
Denemarken	88.3	99.4	102.0	109.2	115.2
Rekenk. gem.....	73.2	81.3	89.8	106.7	129.6
„Goudlanden”					
Nederland ¹⁾	54.8	42.2	40.7	47.4	79.4
Frankrijk	75.3	45.9	47.1	43.3	58.6
Zwitserland	72.6	68.2	72.8	83.8	117.9
Rekenk. gem.....	67.6	52.1	53.5	58.2	85.3

¹⁾ Nieuwe reeks.

Jaar	Tsjecho-Slowakije	België
1929	111.4	96.0
1930	91.2	65.5
1931	72.4	47.5
1932	57.6	35.9
1933	63.1	34.9
1934	67.0	29.6
1935	73.1	35.9 ¹⁾
1936	98.6	45.1
1ste halfj. '37	138.5	62.5

¹⁾ Gecorrigeerd.

Résumé.

Uit bovenstaande onderzoeken blijkt zeer duidelijk, dat onze vroegere conclusies geheel gehandhaafd kunnen worden. De devaluatie der goudlanden heeft bovendien in de stimulans die zij aan de conjunctuur in de ex-goudlanden heeft gegeven, bevestigd, hoewel haar uitstel vroeger de crisis noodeloos verscherpt heeft. Ook thans nog blijken de eerder gedevalueerden, en met name de Sterling-landen, een niet onbeduidende voorsprong te bezitten, welke niet zoo gemakkelijk zal zijn in te halen.

De volgende conclusies mogen uit vorenstaande gegevens worden getrokken en zijn een logisch vervolg op de in vorige artikelen gegeven conclusies.

1. Dat de afstand tusschen groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud in de ex-goudlanden belangrijk grooter blijft dan die in de niet-goudlanden, wijst op meer interne verstoring. Wat betreft Nederland, zien wij dat het evenwichtsherstel daar verder is dan gemiddeld in de ex-goudlanden.

2. Dat de werkloosheid, die in de ex-goudlanden vóór het uitbreken der crisis geringer was dan in de niet-goudlanden, daarna grooter is geworden en dat met name in Nederland, de werkloosheid zich naar een, voor dat land uitzonderlijk ongunstige, positie heeft ontwikkeld. Na de devaluatie der geldeenheden in de goudlanden nam de werkloosheid tamelijk snel af.

3. Dat de procentuele vermindering van den export der goudlanden in waarde gemeten aanzienlijk sterker is dan die der niet-goudlanden, terwijl een zekere herleving van den export na 1932, in rationele maat gemeten, zich vrijwel uitsluitend beperkt tot de niet-goudlanden; na de devaluatie der munteenheden in de goudlanden herstellen zich deze landen echter krachtig, vooral Nederland; niettegenstaande bereiken zij nog niet het niveau der exporten der niet-goudlanden.

4. Dat de sterkere positie van den export in de niet-goudlanden, die gebleken is uit de vergelijking der waardecijfers, bevestigd wordt door de vergelijking der hoeveelheid cijfers. Hieruit blijkt ook het krachtige herstel, vooral in Nederland, na de devaluatie in de ex-goudlanden.

5. Dat de koersen van industriële aandelen in de niet-goudlanden hooger staan dan in de goudlanden, hetwelk wijst op een hooger aanslaan van de rentabiliteit en de credietwaardigheid voor het particulier bedrijf en ook hier weer, natuurlijk, zien wij het krachtige herstel na devaluatie in de ex-goudlanden.

Nederland, dat, wat betreft bijv. de bedrijvigheid, één der ongunstigst geplaatste goudlanden was, herstelt zich na devaluatie krachtig, hoewel de werkloosheid nog zeer hoog blijft.

Tsjecho-Slowakije en België, welke reeds eerder gedevalueerd hadden, terwijl Tsjecho-Slowakije opnieuw in October 1936 devalueerde, bleven zich over het algemeen in gunstige richting ontwikkelen. De kleine terugslag in 1935 in Tsjecho-Slowakije werd door de verdere devaluatie overwonnen.

Dr. J. G. STRIDIRON.

DE RIJKSMIDDELEN OVER SEPTEMBER 1937.

Het gaat met de belasting-ontvangsten nog steeds crescendo, al wordt de record-opbrengst van Juli jl. ook niet meer gehaald. Intusschen was September 1936 de laatste maand vóór de devaluatie van den Gulden; bijgevolg is het in dit nummer voorkomende middelen-overzicht het laatste van het eerste jaar, waarin de bekende maatregelen der Regeering op monetair gebied hun invloed hebben doen gevoelen. Vermoedelijk zal dus de volgende middelenstaat tot het overzicht van dezelfde maand van 1936 wel in eenigszins andere verhouding staan. Het overzicht van September jl. is evenwel nog een van het type, waaraan wij in het laatste jaar gewoon zijn geworden. In totaal brachten de niet-directe heffingen f 36.793.800 op tegen f 31.926.000 in September 1936 en vertoonden derhalve een vooruitgang van f 4.867.800. Ook de gemiddelde maandraming werd overschreden (met f 5.650.100). Verreweg de meeste middelen wezen een hooger opbrengstcijfer aan; slechts de dividend- en tantiëmebelasting, de zoutaccijns, de successierechten en de loodsgelden konden de ontvangst van September 1936 niet halen. De gemiddelde maandraming werd niet verkregen bij de dividend- en tantiëmebelasting, den zoutaccijns, de couponbelasting en de successierechten.

De totale opbrengst over de eerste drie kwartalen van 1937 bedraagt f 326.746.500 tegen f 267.518.600 in hetzelfde tijdvak van het vorige jaar en laat derhalve een stijging zien van f 59.227.900. Geen enkel middel heeft in deze periode minder opgeleverd dan in hetzelfde tijdvak van 1936. Wat de raming aangaat, deze werd nog maar alleen niet bereikt bij den gedistilleerdaccijns, die f 189.500 bij de verwachting ten achter bleef. De overige middelen brachten tezamen f 46.642.200 méér dan de raming op.

De dividend- en tantiëmebelasting bracht ditmaal f 418.500 minder op dan in dezelfde maand van het vorige jaar. Na de buitengewoon hooge ontvangst van Juli jl., toen in één maand niet minder dan f 8.347.400 binnenkwam, is het niet te verwonderen, dat de volgende maanden iets minder gunstig zijn. Waar de dividend- en tantiëmebelasting op onregelmatige wijze wordt ontvangen, biedt een enkele maand trouwens geen geschikte basis van vergelijking. Gerekend over negen maanden heeft dit middel in het loopende jaar f 6.811.900 meer in 's Rijks schatkist gebracht dan in het vorige. In dien tijd werd reeds f 4.934.100 meer ontvangen dan het geheele voor 1937 geraamde opbrengstcijfer.

De invoerrechten blijven bijzondere hooge baten geven. De ontvangst bedroeg ditmaal f 8.319.600 of f 1.157.500 meer dan in September 1936. De gemiddelde maandraming werd overtroffen met f 715.400. Dat de invoerrechten in de laatste maanden zoo ruim vloeien, is in de eerste plaats een gevolg van de prijsstijging op de wereldmarkt van tal van goederen, die uit het buitenland moeten worden betrokken; daarnaast is er ook een toeneming van de hoeveelheid ingevoerde goederen. De toeneming van den totalen omvang van onzen buitenlandschen handel blijkt voorts uit de stijging van het statistiekrecht. Laatstgenoemd middel bracht in de afgelopen maand f 95.300 méér op; gerekend over negen maanden bedraagt de toeneming f 805.000, hetgeen bij een jaar-

lijksche raming van f 1.600.000 een zeer belangrijke stijging beteekent.

Met de groep der accijnzen gaat het den laatsten tijd beter. Met uitzondering van den zoutaccijn liepen zij alle in opbrengst vooruit. Voorts is er nog maar één accijn, die over het tijdvak Januari tot en met September de raming niet heeft kunnen halen. Het zout verschafte f 6.200. minder, waarvoor een bepaalde oorzaak niet aanwijsbaar is. De geslachtsaccijn beweegt zich nog voortdurend in stijgende lijn als gevolg van de sterk gestegen rundveeprijzen; het accres bedroeg ditmaal f 42.800 en over negen maanden niet minder dan f 856.200. Aan wijnaccijn werd in de afgelopen maand f 80.400 meer ontvangen; de loop van dit middel is in den laatsten tijd zichtbaar verbeterd. De gedistilleerdaccijn gaf een toeneming in opbrengst te zien van f 366.800, doch deze stijging is slechts schijnbaar, daar de maand September ditmaal een verschijndag van den credittermijn meer telde dan in 1936. Toch hebben de eerste negen maanden nog een voorsprong van f 675.700 gegeven boven hetzelfde tijdvak van 1936. De ontvangsten uit den bieraccijn zijn den laatsten tijd bevredigend; ditmaal kon een hogere ontvangst van f 219.100 worden geboekt. De opbrengst was aanzienlijk, immers f 295.600 boven de maandraming en hooger dan in jaren werd bereikt. Ook de suikeraccijn geeft bevredigende ontvangsten; hoewel de opbrengst van September 1936 hoog was, kon ditmaal toch nog een vermeerdering van f 112.400 worden geconstateerd. Voorts werd de maandraming met f 636.300 overtroffen. Het peil is in de laatste maanden aanmerkelijk hooger dan in het eerste halfjaar van 1937. Tenslotte de tabaksaccijn, die een vooruitgang aanwees van f 319.400 en f 496.400 meer opleverde dan waarop blijkens de gemiddelde maandraming was gerekend. De stijging van den laatsten tijd is vermoedelijk toe te schrijven aan het oploopen van de kleinhandelsprijzen van sigaren. Het accres over de eerste drie kwartalen bedraagt f 1.328.500.

De belasting op gouden en zilveren werken verschafte f 11.500 meer. De omzetbelasting gaf weer een hooge opbrengst, nl. f 6.716.000, of f 1.020.300 meer dan in September 1936 en f 1.507.600 boven de maandraming. De toeneming van het verbruik en de prijsverhoging van zeer veel artikelen zijn de aanwijsbare oorzaken van dit gunstige resultaat. In de geleidelijke stijging van de omzetbelasting (de eerste negen maanden hebben f 9.481.700 méér opgeleverd) manifesteert zich de algemeene opleving in het land. De couponbelasting vertoonde ditmaal weer een accres (van f 59.800). Niettegenstaande de vele conversies, die hebben plaats gehad, blijft de loop van deze heffing bevredigend; tot dusver werd f 523.000 meer ontvangen dan in dezelfde maanden van het vorige jaar.

Na de inzinking, die de zegelrechten in Augustus jl. vertoonden, is het peil in de afgelopen maand zeer belangrijk gestegen; er kwam ditmaal f 3.072.000 binnen, of f 1.436.100 meer dan in September 1936. Van laatstgemeld bedrag was f 296.300 toe te schrijven aan een ruimer vloeien van de beursbelasting. In de afgelopen maand heeft de beurs weer een levendiger beeld vertoond; voorts hebben nog voortdurend converteeringen plaats. De registratierechten liepen op met f 453.500; ook hierin komt de verbetering van de conjunctuur tot uitdrukking. Het geheele voor 1937 geraamde opbrengstcijfer werd bij beide middelen reeds ruimschoots overschreden.

De successierechten stelden eenigermate teleur; de opbrengst bedroeg f 78.300 minder dan in September 1936. Het geldt hier evenwel een uiterst wisselvallig middel en het zal daarom aanbeveling verdienen den loop van deze heffing nog even aan te zien. Door de stijging van de waarde der vermogens na de bekende monetaire maatregelen der Regeering, mag ongetwijfeld worden verwacht, dat de successie-

rechten binnenkort een niet onbelangrijke stijging te zien zullen geven. De loodsgelden daalden in de afgelopen maand met f 4.200, doch de ontvangsten van September 1936 waren bijzonder hoog. Op zichzelf beschouwd was de ontvangst der afgelopen maand niet ongunstig; immers er kwam f 23.700 boven de maandraming binnen.

Over de directe belastingen kunnen wij kort zijn. Het nieuwe belastingjaar werkt door. Aan grondbelasting is thans f 149.600 meer op kohier gebracht dan het overeenkomstige dienstjaar op 30 September 1936 aanwees. Hierin mag een normaal accres worden gezien. De stand der inkomstenbelasting vertoont in vergelijking met het vorige jaar een accres van f 4.866.400; deze toeneming is vrijwel geheel toe te schrijven aan de verbetering van den economischen toestand. Ook de vermogensbelasting en de verdedigingsbelasting I laten een stijging zien, dank zij de gestegen effectenkoersen en de waardestijging van het vaste goed.

AANTEKENINGEN.

Het werkloosheidsvraagstuk in de Vereeniging voor de Staatshuishoudkunde.

Ter behandeling in de op 30 October a.s. te Utrecht te houden jaarvergadering van bovengenoemde Vereeniging zijn de volgende vragen aan de orde gesteld: „Valt hier te lande, ook na verbetering der conjunctuur, een blijvend verhoogd peil der werkloosheid te verwachten: a. op grond van factoren, gelegen bij het aanbod van werkkrachten op de arbeidsmarkt; b. op grond van factoren, welke dit peil beïnvloeden van de zijde van de vraag naar arbeidskrachten? Welke middelen kunnen worden aangewend teneinde den invloed dezer factoren te verzachten of uit te schakelen?”

Lijvige praeadviezen zijn over deze vragen uitgebracht in een tweetal bundels. De eerste band behelst het praeadvies van *Dr. Ir. Th. van der Waerden* benevens een nota van *Mr. Dr. J. H. van Zanten* over „De invloed van den groei der bevolking op de arbeidsmarkt”; de tweede band bevat de praeadviezen van *Prof. Dr. Ir. J. Goudriaan* en den heer *P. S. J. Serrarens*.

Wij zullen deze week in het kort den inhoud van den eersten band der praeadviezen weergeven en hopen de volgende week op de beide andere praeadviezen terug te komen.

In de eerste plaats vraagt de nota van *Mr. van Zanten* de aandacht; deze toch werd geschreven vóór de praeadviezen en aan de praeadviseurs ter kennisgeving voorgelegd. De schrijver heeft op grond van geboorte, sterfte, migratie en beroepstelling en onder de veronderstelling, dat de beroepswerkzaamheid aanvangt met het bereiken van den 14-jarigen leeftijd en eindigt op 65 jaar, berekend, hoeveel mannen en vrouwen jaarlijks hun intrede doen in het beroepsleven en hoevelen daarvan moeten dienen om uittrekkenden en afgestorvenen te vervangen. Deze cijfers worden berekend over de periode 1920—1949, een tijdvak, dat de schrijver nader splitst in drieën, t.w. in de jaren 1920—1929 (vóór de crisis), 1930—1935 (crisis) en 1936—1950 (toekomst).

Van belang is uiteraard het aantal dergenen, die een nieuwe functie zoeken. Bij de mannen liep dit in 1929 37.766, een aantal, dat tot en met 1933 niet in belangrijke mate heeft gefluctueerd. Daarna springt het aantal in verband met de sterke toeneming der geboorten na den oorlog omhoog tot 51.506 in 1934 om vervolgens met eenige fluctuaties te dalen tot 35.300 in 1949.

Bij de vrouwen was het aantal van haar, die een nieuwe functie zochten, resp. zullen zoeken, in 1920 12.680; het maximum vormt ook hier het jaar 1934 met 18.105, waarna het aantal daalt tot 14.980 in 1949.

Met deze cijfers wordt de omvang der werkloosheid vergeleken. De gemiddelden over de drie genoemde perioden toonen voor de mannen het volgende beeld:

Periode	Gemiddeld per jaar			
	In een beroep wenschende te treden	Uit het beroep getreden	Een nieuwe functie zoekende	Aantal werkloozen
1920—1929	72.000	32.000	40.000	43.600
1930—1935	78.000	36.000	42.000	268.000
1936—1950	82.000	42.500	40.500	

Uit deze cijfers blijkt, dat vóór 1930 elk jaar weer het aantal werkloozen ongeveer gelijk was aan het aantal van hen, die een nieuwe functie zochten. Het gelukte toen derhalve ieder jaar om deze nieuwelingen in het bedrijfsleven op te nemen.

Tijdens de crisis verandert het beeld geheel. 216.000 personen zijn beschikbaar gekomen om de uit het beroep tredenden te vervangen, terwijl ruim 250.000 naar een nieuwe plaats solliciteerden. Wanneer men nu in aanmerking neemt dat in den zomer van 1936 het aantal werkloozen niet minder dan 482.700 beliep, zoo blijkt het, dat niet eens de uittredenden zijn vervangen, zoodat zij, die een nieuw beroep zochten, daardoor vanzelf reeds niet aan de beurt kwamen. „Daaruit volgt, aldus de schrijver, voor het beroepsleven als geheel beschouwd, dat tot dusverre nog slechts inkrimping van het bedrijf door nietvervanging van uittredenden heeft plaats, maar slechts zeer weinig door opzettelijk ontslag. In de toekomst zal op de maatschappij de last rusten: 1e. de tegenwoordige werkloosheid op te heffen, voorzover de huidige werkloozen daarvoor niet te oud zullen zijn geworden; 2e. de door overlijden of leeftijd uit het beroep tredenden te vervangen; 3e. jaarlijks voor 40.000 tot 1946 en daarna voor 35.000 mannen *nieuw* werk te vinden.”

Voor de vrouwen zien de jaargemiddelden er als volgt uit:

Periode	Gemiddeld per jaar			
	In een beroep wenschende te treden	Uit het beroep getreden	Een nieuwe functie zoekende	Aantal werkloozen
1920—1929	19.500	5.800	13.700	1.830
1930—1935	21.200	5.700	15.500	14.150
1936—1950	22.400	6.300	16.100	

Vóór de crisis is de werkloosheid, ondanks de bijna 14.000 vrouwen, die elk jaar een nieuwe functie zochten, niet toegenomen, en tot 1929 zelfs verminderd. Zelfs met de buitenlandsche dienstboden konden de nieuw aankomenden gemakkelijk worden geabsorbeerd. Tijdens de crisis is tot en met 1935 slechts in 1934 het aantal werkloozen iets grooter geweest dan het aantal nieuw aangekomenen, zoodat deze ook toen nog elk jaar allen in een beroep konden worden opgenomen. In 1936 was dat niet meer ten volle het geval: „Voor de toekomst moet dus, naast het vervangen van *alle* uittredenden, gerekend worden op de opname van ten minste 15.000 tot 16.000 nieuwe vrouwen per jaar.”

* * *

Dr. Ir. Th. van der Waerden knoopt in zijn praeadvies aan bij de beschouwingen, welke hij in zijn in 1933 voor de Vereeniging uitgebracht praeadvies heeft gewijd aan het vraagstuk der rationalisatie. Weliswaar is de vraagstelling, die thans aan de orde is, ruimer dan die van 1933, maar bij een beschouwing van de niet-conjuncturele werkloosheid speelt de z.g. „technologische” werkloosheid toch zeker een belangrijke rol.

De lezers van dit weekblad zullen zich herinneren, dat Dr. Van der Waerden zich in 1933 op het standpunt stelde, dat de z.g. „compensatietheorie”, krachtens welke vermindering van werkgelegenheid als

gevolg van mechanisatie in bepaalde bedrijven in het algemeen gecompenseerd wordt door toeneming van den omvang der productie in denzelfden bedrijfstak of door vergrooting van werkgelegenheid in andere bedrijven, niet op overtuigende wijze bestreden was en dat ten gunste van deze theorie een aantal feiten konden worden aangevoerd¹⁾. Deze conclusie meent de schrijver in hoofdzaak ook thans nog te kunnen handhaven; hij is nog steeds van meening:

„dat de bestrijding van de compensatietheorie niet overtuigend is; dat de ervaring over een tijdperk van 150 jaar vertrouwen geeft in het vermogen der productie de uitgeschakelde arbeidskrachten te absorberen, ook voor de toekomst; dat ook in de ontwikkeling van een groot land als Amerika — dat de ontwrichting door een geforceerde rationalisatie als in Duitschland niet gekend heeft — gedurende een lange periode vóór de wereldcrisis over het geheel genomen een evenwicht van uitstoting en opneming heeft vertoond; dat in dat deel der nijverheid, hetwelk gericht is op voorziening van dagelijkse behoeftigheden, welke een vaste markt hebben, in de tienjarige periode tot 1930 geen enkele aanwijzing te vinden is van een blijvend overtollig worden arbeidskrachten, ofschoon daar de rationalisatie in een gestadig tempo voortschreed. (Dat ook in deze industrieën in de latere crisisjaren wel inkrimping van de werkgelegenheid plaats vond, spreekt vanzelf bij een zó diepe en langdurige inzinking van de koopkracht. Ook de concurrentie van opkomende landen als Japan deed zich hierbij gelden. Deze invloeden hebben echter met rationalisatie-verschijnselen niet te maken); dat de verontrustende verschijnselen zich in hoofdzaak concentreren op luxe bedrijven en op die van produktiemiddelen, dus op bij uitstek conjunctuurgevoelige, terwijl weliswaar bedrijven als de (oudere) kolennijeren een somber perspectief bieden, doch hier werken andere invloeden (kolen-economie), die het beeld vertroebelen.”

Ook al handhaaft Dr. Van der Waerden deze conclusies uit het jaar 1933, zoo maakt hij een zekere reserve met betrekking tot de voormalige goudlanden, inzonderheid Nederland, waar door een jarenlange deflatiepolitiek een geforceerde rationalisatie heeft plaats gevonden. Daardoor zal het compensatieproces hier een bijzonder langen duur hebben.

Ondanks compensatie in het algemeen zal toch voor bepaalde bedrijven een overcomplete aan arbeiders kunnen ontstaan. Omscholing voor een ander vak en wachtgeldregelingen vormen daartegen de remedie. De kosten van een en ander dienen te worden gedragen door een fonds, waarin de werkgevers het benodigde bedrag voor een billijke aflopende uitkeering aan uitgestooten arbeidskrachten moeten storten, hetgeen tevens geforceerde mechanisatie breidelt.

Na de rationalisatie behandelt de schrijver den invloed van gewijzigden leeftijdsopbouw van het personeel; uitschakeling van oudere arbeidskrachten is inderdaad een gevaar, waartegen gewaakt dient te worden door een goede regeling tot herscholing, zooals die hier en daar in de practijk reeds wordt nagestreefd. Daarnaast dient met behulp van verplaat-singstoeslagen de bewegelijkheid van den arbeid bevorderd te worden; in het algemeen toch is de Nederlandsche arbeider veel te hokvast. Het gebrek aan geschoolden, dat thans in Nederland kan ontstaan, is niet een bewijs van welvaart, zooals bijv. in Zweden, alwaar het een rechtstreeksch gevolg van de geweldige opleving is, maar juist van verarming hier te lande.

De conclusie van dit deel van het betoog luidt als volgt:

„Samenvattend kan dus worden gezegd, dat de ont-scholing en ontwenning aan arbeid na langdurige werkloosheid, gepaard aan de gewijzigde eisen ten gevolge van de voortgang der techniek en de structurele verschuivingen, in verschillende bedrijven een gewijzigde leeftijdsopbouw van het personeel zal veroorzaken. De werkgelegenheid zal sterker toevallen aan de goedkopere, jonge arbeidskrachten, daar de ouderen toch ook nieuwe scholing of training behoeven. Er dreigt dus een ernstig gevaar,

¹⁾ Zie over de behandeling der mechanisatie in 1933 Econ.-Stat. Ber. van 11 en 18 October en 1 November 1933.

dat in die bepaalde beroepen nog volkomen valide en bewaarde, z.g. „oudere” arbeiders niet meer tewerk gesteld zullen worden, tenzij ingrijpende maatregelen genomen worden.

„De Overheid zal hier bevorderend kunnen optreden voor een normale personeelbezetting door trainings- en verplaatsingstoelagen, door spoedcursussen voor her- en omscholing in het leven te roepen door verlenging der leerplicht en uitbreiding van de gelegenheid tot vakopleiding der jeugd. Daarnaast zal de Overheid zelf moeten voorgaan in het tewerkstellen der achtgestelde arbeidsgroepen.”

Het gevaar van loonverstarring als oorzaak van werkloosheid acht de schrijver na het loslaten van den gouden standaard gering; hij merkt daaromtrent op:

„Als slotsom mag men aannemen, dat de „loonstarheid”, die in werkelijkheid een gestadige loondaling was, na de devaluatie plaats maakt voor enige beweging tot herstel, doch dat deze beweging gematigd en bekwaam zal worden geleid, zich in de eerste plaats concentrerend op de slechtst-betaalden, en met een open oog voor het instandhouden van de werkgelegenheid.

„Wanneer aan deze voorwaarde wordt voldaan, is het duidelijk, dat het gevaar van blijvende werkloosheid tengevolge van te grote loonopdriving, en ook van de drang om zich door uiterste rationalisatie van te zware loonlast te ontdoen, kan worden gekeerd.”

Uitvoerig bespreekt de schrijver vervolgens de problemen van industrialisatie en handelspolitiek. In beginsel staat hij nog steeds op het standpunt van den vrijhandel; de vrije prijsvorming was wel geen perfect richtsnoer voor de productie, maar vóór de crisis was er

„voldoende stabiliteit in het bedrijfsleven, en de standaards voor kostprijsberekening benaderden elkaar in voldoende mate, om het prijsmechanisme in staat te stellen als aanwijzer te bevredigen, en de positie van den vrijhandelaar onaantastbaar te maken voor de aanvallen van hele of halve protectionisten.”

Van principieele verwerping van het richtsnoer der prijzen is dus geen sprake:

„Zou het prijsmechanisme in volkomen vrijheid werken, dan zou het zelfs een ideaal kompas kunnen zijn. In een maatschappij met stabiele behoeften, standvastige produktiviteit, vaste inkomens en vrij goederenverkeer zou men zich geen beter behoeven te wenschen.”

In de huidige omstandigheden acht de schrijver dit richtsnoer echter niet meer bruikbaar. Inzonderheid in verband met de prijsdiscriminatie, waarvan het „dumping” een der scherpste vormen is, faalt z.i. het stelsel der vrije prijsvorming.

Daarom verlangt Dr. Van der Waerden een zekere *ordening* van het internationale ruilverkeer onder medewerking van in te stellen Bedrijfschappen, die gecoördineerd moeten zijn in een Centralen Economischen Raad. Van gewone protectie in openlijken of verkapt vorm wil de schrijver niet weten; uitdrukkelijk pleit hij voor verruiming van invoer. Maar wél verlangt hij, dat bij de regeling van dezen invoer meer dan tot dusverre zal worden uitgegaan van „een vooraf bepaalde, zoo nauwkeurig mogelijk geschatte behoefte-bevrediging”.

Na ordening van het ruilverkeer teneinde dit te bevrijden van prijsbederf als gevolg van prijsdiscriminatie en met het doel den invoer beter bij de behoeften aan te passen is Dr. Van der Waerden hoopvol gestemd ten aanzien van de verdere ontwikkeling van de nijverheid hier te lande. Bij gezonder ruilverkeer zal het bedrijfsleven zich kunnen aanpassen bij de steeds wisselende omstandigheden. De conclusie van den schrijver is dus in dit opzicht in optimistischen toon gesteld.

Bij verdere voortzetting van het economisch herstel hier te lande acht de schrijver het mogelijk en zelfs waarschijnlijk, dat de werklozen onder de door hem genoemde voorwaarden geabsorbeerd zullen worden. Daarbij dient echter te worden gewaakt tegen een streven naar geforceerde topbezetting der bedrijven:

„Bij alle verschil van mening bestaat onder economen althans een grote mate van overeenstemming op dit punt: dat conjunktuurbeheersing wenselijk, moeilijk, maar mogelijk is. Zou deze slagen, dan sluit zich bij het voorgaande logisch als conclusie aan, dat, indien mocht blijken dat bij een gelijkmatig peil van bedrijvigheid een belangrijk aantal werklozen zou overschieten, een redelijke verdeling van het beschikbare werk in het maatschappelijk belang zou moeten leiden tot *verkorting van de werkperiode in het arbeidsleven: op later leeftijd beginnen (uitbreiding leerplicht), op vroeger leeftijd eindigen; en in de tweede plaats verkorting van de arbeidsduur.*”

De moeilijkheid voor Nederland is echter, dat het wel zijn nationale problemen kan oplossen door een gezonde geldpolitiek, door industrialisatie, door het aansturen op economische toenadering tot gelijkgezinde landen, e.d., maar dat Nederland de algemeene politieke onrust en den bewapeningswedloop niet kan doen verdwijnen. Dat blijft een voortdurende bedreiging voor de welvaartsontwikkeling. De schrijver ziet echter één lichtpunt: geen enkel econoom acht volledige autarkie mogelijk of wenschelijk; slechts noodgedrongen streeft men in die richting, maar reeds thans zijn schuchtere pogingen tot internationale toenadering merkbaar. Dr. Van der Waerden besluit daarom zijn praeadvies met de volgende woorden:

„Het is daarom, dat men mag aannemen, dat de krachten gericht op zelfvoorziening, industrialisatie van grondstoffenlanden en heragrarisatie van Europa zwakker zullen blijken dan die welke de handelsbeweging opvoeren en het conjunktuurherstel (en de prijsstijging) bewerken. Daarvoor zal echter nodig zijn dat gezonde monetaire verhoudingen zich bevestigen, vertrouwen en zekerheid toenemen, en daardoor de kapitaalexport de vroegere intensiteit weer herkrijgt.

„Zij, die geloven, die de drang in zich voelen opnieuw op te bouwen wat kapot geslagen is, die weten dat door internationale samenwerking, en zo alleen, de welvaart voor ons land te herkrijgen is, zullen met volharding en overtuiging bij voortduring hun stem moeten laten horen; zij zullen stuwers en werkers moeten zijn aan deze organisatie voor doelmatige wereldvoorziening; en zij zullen zich niet mogen laten terugschrikken door de sceptici, die hun activiteit diskwalificeren door van utopie te spreken.”

Winstniveleering in de Amerikaansche industrie.

Het bestaan van een tendens tot niveleering van de winstpercentages in de verschillende takken van nijverheid is een klassieke leerstelling der economie. Evenwel, na een onderzoek van dit verschijnsel in de Verenigde Staten, concludeert Dr. R. C. Epstein in zijn boek „Industrial Profits in the United States”, dat in de periode 1919—1928 deze tendens, zelfs met een correctie voor het verschil in risico, uitermate gering is geweest. De takken van nijverheid, wier winsten de gemiddelde opbrengst van de geheele nijverheid het meest overtroffen en zodoende gekenmerkt waren door het bezit van groote winstcapaciteiten, verloren dit karakter in geen enkel opzicht gedurende een periode van 6, 8, zelfs van 10 jaar. Deze verschillen in winstpercentages in de verschillende takken van nijverheid kunnen niet verklaard worden uit een compensatie voor grooter of kleiner risico.

In de American Economic Review bestrijdt R. S. Tucker echter deze conclusie van Dr. Epstein en heeft de volgende bezwaren tegen het door hem verrichte onderzoek.

In de eerste plaats maakt Dr. Epstein uitsluitend een analyse van de bedrijfsuitkomsten van groote maatschappijen, die een gunstig beeld vertoonen. Alleen die maatschappijen zijn in het onderzoek opgenomen, welke gedurende de betrokken periode 1919—1928 niet van het tooneel zijn verdwenen en die in 1919 reeds bestonden. Een onderzoek, dat alle maatschappijen had omvat, die in 1919 bestonden, dus inclusief de gefailleerde of om andere redenen verdwenen, hadden volgens Tucker een juister beeld van de werkelijkheid gegeven. Bovendien bevat het materiaal alleen de groote ondernemingen en voor deze

is het gemakkelijker een reorganisatie uit te stellen, maar daarentegen weer moeilijker om het eenmaal geïnvesteerde kapitaal in een andere richting aan te wenden. Een laag winstpercentage gedurende de voorspoedige jaren zal daarom niet een terugtrekking van kapitaal tengevolge hebben.

In de tweede plaats vormen de winsten geen vergelijkbaar materiaal wegens verschillen in berekeningsmethoden. De opbrengstcijfers zijn in den eenen tak van nijverheid een meer betrouwbare aanwijzing voor winst op de werkelijke investering dan in den anderen. Zoo gaven groote maatschappijen hun bezittingen in den loop van de twintiger jaren lager aan dan zij werkelijk waren door hun goodwill op hun balans lager te noteeren dan deze in werkelijkheid bedroeg. Tevens heeft Dr. Epstein nagelaten de winsten te verminderen met het bedrag, dat aan belasting te betalen was. Deze belastingheffing vertoont een zekere mate van progressiviteit, zoodat de takken van nijverheid met relatief gunstiger resultaten evenredig meer hieraan zouden moeten bijdragen dan de minder winstgevendende takken. Een vermindering van de winstcijfers met het aan belasting te betalen bedrag zou zoodoende een nivelleerend resultaat t.a.v. resteerende winstcijfers geven.

Evenmin kan men, volgens Tucker, het door Dr. Epstein onderzochte materiaal representatief noemen voor de geheele nijverheid. De riskante takken van nijverheid zijn zeer slecht vertegenwoordigd, omdat op dit gebied den ondernemingen slechts een korten levensduur is beschoren geweest en ze dus niet kunnen zijn verwerkt.

Als groote winsten alleen een compensatie beteekenden voor grotere risico's, dan behoeft dit nog geenszins te beteekenen, dat de geheele tak van industrie een hoogere opbrengst zou moeten geven. Dit geldt alleen voor de individueele onderneming.

De beste risicotest uit de cijfers van Dr. Epstein is het vergelijken van de mate van veranderlijkheid in opbrengsten van jaar tot jaar. Daartoe wordt de gemiddelde opbrengst voor elken tak van nijverheid berekend over een periode van tien jaar en de werkelijke opbrengst in elk jaar hiermede vergeleken. Als resultaat bleek de zoo verkregen veranderlijkheid in opbrengsten veel grooter te zijn in de nijverheidstakken met hooge opbrengsten dan in de andere. De groepen met de gunstigste bedrijfsresultaten bleken een meer dan normale veranderlijkheid in opbrengst te geven, hetgeen als risicosymptoom kan worden beschouwd.

In tegenspraak met de tendens tot winstnivelleering zijn de investeringen in bestaande maatschappijen, waarbij de verkregen winsten op dat nieuwe kapitaal kleiner zijn dan die, welke met dat kapitaal in andere industrieën zouden kunnen worden verkregen. Dit feit is niet zoo merkwaardig als het lijkt. Immers, er wordt toch geïnvesteerd in de eigen industrie, als de verwachte opbrengst maar bevredigend is, ook al zou men bij investering in andere industrieën misschien hoogere opbrengsten kunnen verkrijgen.

In de gunstige jaren zal het proces van opbrengstnivelleering langzamer voortgang vinden, omdat door de afwezigheid van pressie van de zijde van de crediteuren het onttrekken van kapitaal aan de maatschappijen met de relatief lagere winstpercentages niet zal plaats vinden. Dr. Epstein verdeelt 71 maatschappijen in acht groepen en rangschikt deze elk jaar overeenkomstig hun verkregen winstpercentages. Er blijken nu aanzienlijke verschuivingen plaats te vinden in hun onderlinge posities op de ranglijst. De verschuivingen in de periode 1919—1924 gaven een aanwijzing voor een hooge mate van nivelleering. Op dezelfde wijze zijn 106 industrieën jaar voor jaar aan de hand van hun winstpercentages gerangschikt en ook hier constateerde men geweldige verschuivingen gedurende perioden van 9 of 10 jaar.

De cijfers van Dr. Epstein toonen de tendens aan,

dat de relatief ongunstige takken van nijverheid jaren lang blijven doorwerken zonder verbetering in hun resultaten te geven. Maar zij ondersteunen niet zijn conclusie, dat de klassieke leerstelling, dat er een tendens tot nivelleering van de winstpercentages bestaat, in de laatste jaren niet is opgegaan. Integendeel, zij zijn niet in tegenspraak met de voorstelling, dat de blijvende verschillen in winstpercentages in de diverse industrieën voor een groot deel het gevolg zijn van risicoverschillen of van verschillen in berekeningsmethoden. Het proces van onttrekking van kapitaal aan ongunstig werkende ondernemingen geschiedt langzaam in de jaren van zichtbaren voorspoed (1925—'29) of kunstmatigen lagen rentevoet (1927).

ONTVANGEN BOEKEN.

De beheersching der wereldeconomie. Een onderzoek betreffende de voorwaarden van stabiele welvaart en wereldvrede door Dr. W. L. Valk. (Den Haag 1937; Uitgeversmaatschappij „De Struisvogel”. Prijs f 2.50).

Omdat de schrijver in zijn beide vorige werken de verdeling van het maatschappelijk inkomen en het conjunctuurvraagstuk aan een theoretische analyse onderworpen heeft, meende hij het vraagstuk van de meest wenschelijke ordening onzer samenleving aan te kunnen vatten, om de vraag te beantwoorden, hoe de dingen geordend moeten worden, opdat zoowel van het standpunt van de verdeling van het inkomen als met het oog op de wenschelijkheid van stabiliteit van tewerkstelling een zoo goed mogelijke toestand, met name: werk voor de arbeiders, zekerheid voor de beleggers, centraal gezag bij maximale vrijheid, vrede en goede wil onder de volken en welvaart voor allen, bereikt wordt.

Goudclausules door Dr. John Gabriëls. (Rotterdam 1936; Nijgh & Van Ditmar N.V. Prijs f 2.90).

Deze uitgave, dissertatie aan de Nederlandsche Handelshoogeschool, geeft een overzicht van de wetgeving en de jurisprudentie in een groot aantal landen, waarbij, waar het vóór Sept. 1936 werd geschreven, een indeeling maakt in landen waar depreciatie plaats vond en landen, waar dit nog niet het geval was. Op de landsgewijze bespreking volgt een samenvattende en rechtsvergelijkende behandeling, waarna schrijver zijn standpunt uiteenzet.

Het toezicht op den Gulden door Mr. B. W. Kransenburg. (Assen 1937; Van Gorcum & Comp. N.V. Prijs f 0.40).

Dit geschriftje: „Vragen-van-nu” Nr. 25, bedoelt een overzicht te geven van de directe en indirecte overheidscontrole op den wisselkoers van den Gulden, die zooveel uitgebreider is dan men meestal denkt.

Les valeurs à revenu variable. (Parijs 1937; Les Editions financières de France. Prijs Fr. 10).

Brochure van ruim 370 pag. van handig formaat, waarin gegevens (balans, enz.) betreffende alle te Parijs aan de beurs (parquet en coulisse) genoteerde aandelen.

Beurszegel door Mr. P. J. Rogaar. (Haarlem 1937; H. D. Tjeenk Willink & Zoon N.V. Prijs geb. f 0.95).

Bewerking voor de praktijk van het IXe hoofdstuk van de Zegelwet 1917, nader vastgesteld bij de wet van 22 April 1937, Stbl. No. 405 (bepalingen van het Zegelrecht van effectennota's en toewijzingsnota's). Met aantekeningen.

L'Art de gérer et de défendre sa fortune door Constantin Piou. (Parijs z.j.; Arthème Fayard & Cie. Prijs Fr. 12).

Schrijver geeft in dit ruim 350 pag. tellende boekwerkje zijn inzichten betreffende de kapitaalbelegging in het algemeen als ook over beleggingen in de verschillende bedrijfstakken afzonderlijk, hierbij steunend op een jarenlange praktische ervaring, welke hem in staat stelt zijn oordeel uitvoerig te argumenteeren. T.a.v. Nederland is schrijver speciaal voor de fondsen van de public utilities, als vul-waterleidingen, geporteerd.

Gids voor Incourante Fondsen 1937. (Amsterdam 1937; C. A. Spin & Zoon N.V.).

Gids, samengesteld door Broekman's Commissiebank voor Incourante fondsen N.V. Amsterdam.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.

Ult. September 1937 (in Guldens)

AFDEELING Ia Dir. belastingen.	Kohieren voor den dienst 1937 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t.m. dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Benaming der middelen				
Grondbelast. a)	10.385.526	21.580	10.363.946	10.214.350
Inkomst.bel. b)	61.500.312	1.373.340	60.126.971	55.260.523
Vermogensbel. c)	16.176.981	118.908	16.058.074	14.230.610
Verdedig.bel. I	9.925.509	107.258	9.818.251	7.852.176
Bel. v. d. doodehd.	1.615.630	12.394	1.603.236	1.360.530
Totalen ..	99.603.958	1.633.480	97.970.478	88.918.189

a) ¼ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 60—78 procenten. c) Hoofdsom + 75 procenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ⅔ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938 en ⅓ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937. ²⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ⅔ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937 en ⅓ gedeelte van het belastingdienstjaar 1935/1936.

AFDEELING Ib Overige middelen.	September 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenkomstige periode 1936
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmel.	943.586	18.734.065	11.922.137
Rechten op den invoer	8.319.587	72.860.112	62.567.282
Statistiekrecht	250.421	2.057.887	1.252.908
Accijns op zout	150.849	1.566.695	1.411.411
Accijns op geslacht	657.931	5.489.329	4.633.097
Accijns op wijn	511.742	1.700.419	1.504.797
Accijns op gedistill.	2.460.316	20.435.523	19.759.838
Accijns op bier	878.959	5.814.031	5.463.891
Accijns op suiker	5.052.960	40.730.168	39.047.569
Accijns op tabak	3.204.698	26.551.647	25.223.170
Bel. op gouden en zilverw.	51.619	398.818	337.508
Omzetbelasting	6.715.983	54.827.206	45.345.493
Couponbelasting	455.523	5.071.986	4.548.949
Recht. en boeten v. zegel	3.071.994	26.164.189	12.517.242
Recht. en boet. v. registr.	1.169.800	12.276.232	6.950.374
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	2.832.448	31.459.594	24.592.564
Opbrengst d. loodsgelden	65.407	608.559	440.337
Totalen	36.793.823	326.746.460	267.518.567

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz. f 734.424 (Beursbel.). ²⁾ Id. f 7.075.378.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Sept. 1937	1937	1936
Motorrijtuigenbelasting	1.385.341	17.661.561	16.949.832
Rijwielbelasting	139.738	7.644.802	7.559.888
Totalen	1.525.079	25.306.363	24.509.720

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1936/1937 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Sept. 1937	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1935/36 tot en met dezelfde maand van 1936
Gemeente.f.belast. . .	57.117.262	60.783.660
Opc. verm. t. get. v. 50	5.215.035	5.334.354

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1936.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1936 tot en met de maand Sept. 1937
Grondbelasting. (¼ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.125.000	10.160.354
Inkomstenbelasting	74.600.000	69.284.209
Vermogensbelasting	18.375.000	18.589.874
Verdedigingsbel. I	8.000.000	8.436.532
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	1.737.632
Divid.- en tantiëmelasting.	13.800.000	13.813.156
Rechten op den invoer	84.000.000	86.243.265
Statistiekrecht	1.600.000	1.814.263
Accijns op zout	2.500.000	1.774.052
Accijns op geslacht	5.000.000	6.335.825
Accijns op wijn	2.000.000	1.950.395
Accijns op gedistilleerd	28.250.000	27.774.046
Accijns op bier	7.000.000	7.166.667
Accijns op suiker	53.000.000	53.189.230
Accijns op tabak	35.000.000	33.810.111
Belast. op gouden en zilverw.	475.000	499.568
Omzetbelasting	60.000.000	62.273.765
Couponbelasting	5.000.000	5.778.104
Rechten en boeten van zegel	18.600.000	19.844.629
Rechten en boeten v. registr.	14.000.000	9.760.351
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	40.800.000	38.136.446
Opbrengst der loodsgelden	500.000	655.677
Totalen	484.625.000	479.028.151

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1937	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Sept. 1937
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	10.000.000	9.378.064
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	21.000.000	19.505.017
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig procenten op de hoofdsom)	14.000.000	10.647.613
Vermogensbelasting (twee en twintig procenten op de hoofdsom)	2.025.000	1.838.711
Inkomstenbelasting (tien procenten op de hoofdsom)	4.500.000	3.445.306
Totalen	51.525.000	44.814.711

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	10-16 October 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	10-16 October 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	17.737	1.238.062	778.485	861	18.596	9.061	1.256.658	787.546
Rogge	6.734	224.431	209.196	—	3.375	1.976	227.806	211.172
Boekweit	—	12.195	19.938	—	—	350	12.195	20.288
Maïs	50.401	991.952	599.455	5.969	127.598	118.376	1.119.550	717.831
Gerst	10.566	274.252	249.955	—	10.764	16.593	285.016	266.548
Haver	100	120.210	75.968	—	3.180	1.175	123.390	77.143
Lijnzaad	9.022	163.533	209.804	4.475	182.570	145.216	346.103	355.020
Lijnkoek	400	55.751	40.757	—	—	375	55.751	41.132
Tarwemeel	180	30.244	29.388	440	5.915	7.296	36.159	36.684
Andere meesoorten	475	32.643	27.727	125	6.760	1.121	39.403	28.848

EMISSIES IN SEPTEMBER 1937.

Staatsleeningen ¹⁾.
 Prov. en Gemcentel. Leeningen ²⁾ f 1.699.455,—
 zijnde:
 Nederland
 Gem. Enschede f 1.691.000
 3½% obl. a 100½% f 1.699.455
 Bank- en Credietinstellingen ³⁾.
 Industriele ondernemingen „ 1.034.800,—
 zijnde:
 Nederland
 Obligatiën:
 G. Dijkers & Co. N.V.
 f 675.000 ⁴⁾ 4% 1e hyp.
 obl. a 99½% f 671.625
 Geldropsche Tricotfabrieken
 „Tweka” f 365.000 ⁵⁾ 4%
 1e hyp. obl. a 99½% „ 363.175
 Electr., Gas, Tel., Telgr. en Waterl. Mijen ⁶⁾.
 Scheepvaart-Maatschappijen f 1.171.890,—
 zijnde:
 Nederland
 Aandeelen:
 N.V. Hollandsche Stoomboot
 Maatschappij f 808.200 ⁷⁾
 aand. a 145% f 1.171.890
 Spoorweg-Maatschappijen ⁸⁾.
 Kerkelijke Leeningen „ 23.400,—
 Nederland ⁹⁾

Totaal f 3.929.545,—

¹⁾ Conversie: *Nederlandsch-Indië*: Nederl.-Indische Leening 1937 A f 571.203.100 3% obl. a 96¼% (van de totale leening, groot f 912.050.000 is reeds een bedrag van f 340.846.900 geplaatst).

²⁾ Bovendien conversie: *Nederland*: Gem. Amsterdam f 44.640.000 3½% obl. a 100%; Gem. Eindhoven f 1.550.000 3½% obl. a 100½% (van de totale leening groot f 1.950.000 is reeds f 400.000 op emissievoorwaarden geplaatst); Gem. Rotterdam f 90.000.000 3½% obl. a 99¼% (van deze leening, groot f 93.000.000, werd uitgesloten f 1.860.000, zijnde het bedrag der eerste aflossing en f 1.140.000 t.b.v. Pensioenfonds R.E.T.M.); Gem. Velsen f 1.480.000 3½% obl. a 100½%.

³⁾ Conversie: *Nederland*: N.V. Maatschappij voor Gemeente-Crediet f 4.000.000 3½% obl. a 100%.

⁴⁾ Van de leening, groot f 800.000, werd reeds f 125.000 op emissievoorwaarden ondershands geplaatst.

⁵⁾ Van de leening, groot f 500.000, werd reeds f 135.000 op emissievoorwaarden geplaatst.

⁶⁾ Conversie: *Nederland*: Stichting „De drinkwaterleiding Noord-West-Utrecht” f 1.488.000 3½% obl. a 100½%.

⁷⁾ Uitsluitend voor aandeelhouders 3 : 1.

⁸⁾ Conversie: *Nederl.-Indië*: N.V. Nederl.-Indische Spoorweg-Maatschappij f 6.000.000 3½% obl. a 100%.

⁹⁾ De Kerkelijke Leeningen zijn als volgt onderverdeeld:

Rente- Guldens	Emissie- voet	Emissie- koers
pCt.	pCt.	pCt.

Congr. der Eerw. Zusters Ursulinen v.h. Bisdom Haarlem en St. Josephstichting te Bergen (1e hyp. obl.; conversie) 500.000 3½ 99½
 Ver. tot st. en inst.h. eener Chr. kweekschool ter opl. van onderwijzers en onderwijzeressen te Dordrecht (conversie f 102.200) . 120.000 4 100
 Ver. tot verz. van kinderen „De Rudolph-Stichting” te 's-Gravenhage (1e hyp. obl.; conversie f 344.400) 350.000 4 100
 Voorts werd hier te lande de inschrijving opengesteld op een beperkt bedrag Stad Oslo 1935 4½% obl. a ca 69%.

Emissies in 1937.

(In Guldens.)

Nieuw kapitaal:

Conversie:

	Obligatiën	Aandeelen	Totaal	Conversie:
Jan.	2.955.167,50	3.606.372,—	5.661.539,50	194.811.500,—
Febr.	28.354.181,66	2.184.500,—	30.538.681,66	209.449.898,34
Maart	312.227,50	2.568.725,—	2.880.952,50	9.334.000,—
April	2.817.677,50	17.255.930,—	20.073.607,50	46.742.925,—
Mei	85 000,—	2.160.250,—	2.245.250,—	40.436 000,—
Junj	5.967.712,50	3.989.250,—	9.956.962,50	604.708.000,—
Juli	11.008.612,50	1.925.000,—	12.933.612,50	162.313.500,—
Aug.	6.207.160,—	5.437.500,—	11.644.660,—	48.618.000,—
Sept.	2.757 655,—	1.171.890,—	3.929.545,—	721.307.700,—
	59.565.394,16	40.299.417,—	99.864.811,16	2.037.721.523,34

STATISTIEKEN.

BANK DISCONTOS.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 2 3 Dec. '36	Lissabon 4 11 Aug. '37
	Bel. Binn. Eff. 2½ 3 Dec. '36	Londen 2 30 Juni '32
	Vrsch. in R.C. 2½ 3 Dec. '36	Madrid 5 9 Juli '35
Athene	6 4 Jan. '37	N.-York F.R.B.I. 26 Aug. '37
Batavia	3 14 Jan. '37	Oslo 4 7 Dec. '36
Belgrado	5 1 Febr. '35	Parijs 3½ 2 Spt. '37
Berlijn	4 22 Sept. '32	Praag 3 1 Jan. '36
Boekarest	4½ 15 Dec. '34	Pretoria ... 3½ 15 Mei '33
Brussel	2 16 Mei '35	Rome 4½ 18 Mei '36
Boedapest	4 28 Aug. '35	Stockholm ... 2½ 1 Dec. '33
Calcutta	3 28 Nov. '35	Tokio 3.285 7 Apr. '36
Dantzig	4 2 Jan. '37	Weenen 3½ 10 Juli '35
Helsingfors	4 3 Dec. '34	Warschau ... 5 26 Oct. '33
Kopenhagen	4 19 Nov. '36	Zwits. Nat. Bk. 1½ 25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1937				1936	1935	1914
	16 Oct.	11/16 Oct.	4/9 Oct.	27 Sept. / 2 Oct.	12/17 Oct.	14/19 Oct.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	1/4 1/2	1/4 1/2	1/4 1/2	1/4 1/2	2 1/8-3/8 2 1/4-3/4	4 3/8-5 4 1/2-5 1/2	3 1/8-3 3/16 2 1/4-3/4
Londen Daggeld Partic. disc.	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 9/16-11/16	1 3/4-2 4 1/4-3/4
Berlijn Daggeld Maandgeld Part. disc. Warenw...	2 3/4-3 3 2 7/8	2 5/8-3 3 2 7/8	2 5/8-3 1/8 3 4-1/4	3-1 1/2 2 3/4-3 2 7/8	2 1/2-7/8 2 1/4-3 4-1/4	3-1 1/4 3-1 1/8 3	— — 2 1/8-1/2
New York Daggeld ¹⁾ Partic. disc.	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/4	1 5/16	1 3/4-2 1/2 —

¹⁾ Koers van 15 Oct. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia ¹⁾
12 Oct. 1937	1.80 3/8	8.96 5/8	72.65	6.04	30.50	100 1/4
13 „ 1937	1.80 9/16	8.97	72.65	6.07 1/4	30.51	100 1/4
14 „ 1937	1.81	8.97 3/8	72.65	6.10 1/4	30.48	100 1/4
15 „ 1937	1.80 1/2	8.97 3/8	72.65	6.09 1/2	30.48 1/2	100 1/4
16 „ 1937	1.80 1/2	8.97 1/4	72.65	6.10	30.48 1/2	100 1/4
18 „ 1937	1.80 1/2	8.96 7/8	72.64	6.10 1/2	30.49	100 1/4
Laagste d.w. ¹⁾	1.80 1/2	8.96	72.60	6.03	30.45	100 1/4
Hoogste d.w. ¹⁾	1.81 1/2	8.98 1/4	72.70	6.11	30.52	100 3/8
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag ¹⁾	Boekarest ¹⁾	Milaan ^{**)}	Madrid ^{**)}
12 Oct. 1937	41.62 1/2	—	6.33	—	—	—
13 „ 1937	41.62 1/2	—	6.34	—	—	—
14 „ 1937	41.62	—	6.34 1/2	—	—	—
15 „ 1937	41.62 1/2	—	6.34	—	—	—
16 „ 1937	41.63 1/2	—	6.34 1/2	—	—	—
18 „ 1937	41.63	—	6.34	—	—	—
Laagste d.w. ¹⁾	41.58	34.17 1/2	6.31	—	—	—
Hoogste d.w. ¹⁾	41.66	34.20	6.37	1.45	9.60	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors ¹⁾	Buenos-Aires ¹⁾	Montreal ¹⁾
12 Oct. 1937	46.25	40.05	45.07 1/2	3.96	54 3/8	1.82
13 „ 1937	46.25	40.05	45.07 1/2	3.96	54 7/16	1.81
14 „ 1937	46.30	40.10	45.12 1/2	3.95	54 3/8	1.81 1/16
15 „ 1937	46.27 1/2	40.07 1/2	45.10	3.96	54 1/2	1.81 1/16
16 „ 1937	46.27 1/2	40.07 1/2	45.10	3.96	54 3/8	1.81
18 „ 1937	46.30	40.05	45.07 1/2	3.96	54 3/8	1.80 5/16
Laagste d.w. ¹⁾	46.17 1/2	39.97 1/2	45.—	3.93	54	1.80 1/2
Hoogste d.w. ¹⁾	46.32 1/2	40.12 1/2	45.15	3.99	54 3/8	1.81 1/4
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

^{*)} Notering te Amsterdam. ^{**)} Not. te Rotterdam. ¹⁾ Part. opgave.

In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
12 Oct. 1937	—	—	—	—
13 „ 1937	4,95 15/16	3,36 1/4	40,16 1/2	55,29
14 „ 1937	4,96 1/16	3,37	40,17	55,26
15 „ 1937	4,96 1/16	3,36 1/4	40,17	55,29
16 „ 1937	4,95 7/8	3,36 3/8	40,17	55,29
18 „ 1937	4,95 15/16	3,38 3/8	40,17	55,29 1/2
19 Oct. 1936	4,88 25/32	4,65 1/2	40,24	53,60
Muntpariteit ..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/4	40 3/8

MIDDELEN EN GRONDSTOFFEN. (Indexcijfers gebaseerd op 1927 t/m 1929 = 100).

	GE-SLACHTE RUNDEREN (versch) per 100 kg Rotterdam		GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam		DEENSCH BACON middelgew. No. 1 Londen per cwt.			BEVROREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.			CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland			KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.		SUIKER Witte krist.-suiker loco Rotterdam/A'msterdam per 100 kg.		THEE N.-Ind thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en genot.-middelen		
	f	%	f	%	f	%	sh.	f	%	sh.	f	%	sh.	cts.	%	cts.	%	cts.	%			
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.		Not.	
1927	—	—	—	—	65,15	97,8	107/6	2,73	92,2	4/6	41,21	119,4	68/-	46,875	95,5	54,10	91,4	19,125	119,6	82,75	109,2	101,3
1928	93,-	98,2	77,50	90,8	66,80	100,3	110/5	3,03	102,4	5/-	34,64	100,4	57/3	49,625	101,1	63,48	107,3	15,85	99,1	75,25	99,3	102,2
1929	96,40	101,8	93,12	109,2	67,81	101,8	112/2	3,12	105,4	5/2	27,70	80,2	45/10	50,75	103,4	59,90	101,2	13,-	81,3	69,25	91,4	94,7
1930	108,-	114,0	72,90	85,5	57,19	85,9	94/7	2,97	100,3	4/11	21,04	61,0	34/11	32	65,2	38,10	64,4	9,60	60,0	60,75	80,2	72,1
1931	88,-	92,9	48,-	56,3	35,72	53,6	63/6	2,44	82,4	4/4	13,84	40,1	24/7	25	50,9	27,10	45,8	8,-	50,0	42,50	56,1	53,3
1932	61,-	64,4	37,50	44,0	25,46	38,2	58/7	1,70	57,4	3/11	11,77	34,1	27/1	24	48,9	30,04	50,8	6,325	39,6	28,25	37,3	43,0
1933	52,-	54,9	49,50	58,0	30,74	46,2	74/7	1,54	52,0	3/9	9,30	26,9	22/7	21,10	43,0	22,83	38,6	5,325	34,5	32,75	43,2	37,0
1934	61,50	64,9	46,65	54,7	32,94	49,5	88/1	1,42	48,0	3/9 1/2	8,15	23,6	21/10	16,80	34,2	18,40	31,1	4,075	25,5	40	52,8	34,9
1935	48,125	50,8	51,625	60,5	32,-	48,1	88/5	1,19	40,2	3/3 1/2	8,15	23,6	22/6	14,10	28,7	15,21	25,7	3,85	24,1	34,50	45,5	32,5
1936	53,425	56,4	48,60	57,0	36,37	54,6	93/6	1,48	50,0	3/9 1/2	12,05	34,9	30/4	13,625	27,8	16,875	28,5	4,025	25,2	40	52,8	39,2
Jan. 1936	44,-	46,5	50,875	59,6	32,09	48,2	88/2	1,41	47,6	3/10 1/2	8,49	24,6	23/4	13	26,5	15	25,4	4,325	27,0	39,50	52,1	35,4
Febr. " "	43,775	46,2	48,25	56,6	33,85	50,8	93/-	1,27	42,9	3/5 1/2	8,62	25,0	23/8	13	26,5	15,50	26,2	4,125	25,8	38,50	50,8	34,6
Maart " "	45,75	48,3	46,575	54,6	34,35	51,6	94/6	1,23	41,6	3/4 1/2	8,48	24,6	23/4	13	26,5	15,50	26,2	3,925	24,9	37,25	49,2	33,8
April " "	48,50	51,2	45,375	53,2	33,85	50,8	93/-	1,30	43,9	3/7	8,67	25,1	23/10	13	26,5	15,50	26,2	3,975	24,9	36,50	48,2	33,6
Mei " "	51,60	54,5	44,30	51,9	33,38	50,1	90/10	1,33	44,9	3/7 1/2	9,25	26,8	25/2	13	26,5	15,50	26,2	3,65	22,8	37	48,8	33,9
Juni " "	54,15	57,2	46,25	54,2	34,13	51,3	92/-	1,51	51,0	4/- 3/4	10,42	30,2	28/1	13	26,5	15,50	26,2	3,85	24,1	36,50	48,2	35,7
Juli " "	57,35	60,6	47,75	56,0	34,53	51,9	93/7	1,52	51,4	4/1 1/2	10,33	29,9	28/-	13,125	26,7	15,50	26,2	3,70	23,1	36,25	47,9	36,5
Aug. " "	60,40	63,8	50,20	58,8	37,-	55,6	100/-	1,54	52,0	4/2	10,22	31,6	29/6	13	26,5	15,50	26,2	3,55	22,2	36,75	48,5	38,8
Sept. " "	61,05	64,5	51,875	60,8	37,25	55,9	100/-	1,51	51,0	4/- 1/2	12,20	35,3	32/9	13	26,5	17,50	29,6	3,475	21,7	37,50	49,5	39,2
Oct. " "	58,85	62,1	52,30	61,3	44,15	66,3	96/10	1,65	55,7	3/7 1/2	17,21	49,9	37/9	14,875	30,3	19,50	33,0	4,475	28,0	46,50	61,4	48,0
Nov. " "	56,-	59,1	49,875	58,5	40,73	61,2	90/-	1,69	57,1	3/8 1/4	17,42	50,5	38/6	15,25	31,1	20,50	34,7	4,575	28,6	48,50	64,0	48,4
Dec. " "	59,80	63,1	49,70	58,3	41,35	62,1	92/-	1,80	60,8	4/-	22,48	65,1	50/-	16,25	33,1	21,50	36,3	4,725	29,5	48	63,4	50,4
Jan. 1937	64,60	68,2	52,75	61,8	41,22	61,9	92/-	1,81	61,1	4/- 1/2	24,50	71,0	54/8	16,75	34,1	22,125	37,4	5,575	34,9	50,50	66,7	52,0
Febr. " "	64,175	67,8	53,325	62,5	38,49	57,8	86/-	1,80	60,8	4/- 1/4	21,09	61,1	47/2	18,25	37,2	24	40,6	5,72	35,8	53,50	70,6	52,4
Maart " "	66,15	69,9	54,825	64,3	39,83	59,8	89/-	1,67	56,4	3/8 1/4	23,-	66,7	51,6	18	36,7	23,80	40,2	6,10	38,1	55	72,6	53,7
April " "	71,-	75,0	56,25	65,9	42,32	63,6	94/3	1,72	58,1	3/10	20,83	60,3	46/5	17,875	36,4	23,375	39,5	6,125	38,3	54,25	71,6	54,4
Mei " "	73,325	77,4	56,75	66,5	42,71	64,1	95/-	1,90	64,2	4/2 1/4	17,30	50,1	38/6	17,50	35,7	23	38,9	6,075	38,0	55	72,6	53,6
Juni " "	80,25	84,7	55,75	65,3	39,87	59,9	88/10	2,04	68,9	4/6 1/2	15,66	45,4	34/11	17,50	35,7	23	38,9	6,525	40,8	50,50	66,7	52,7
Juli " "	78,45	82,8	60,85	71,3	42,63	64,0	94/6	1,97	66,6	4/4 1/2	16,46	47,7	36/6	17,50	35,7	23	38,9	6,575	41,1	55	72,6	55,1
Aug. " "	77,875	82,2	67,875	79,6	46,32	69,6	102/6	2,13	72,0	4/8 1/2	17,61	51,0	39/-	17	34,6	23	38,9	6,50	40,6	54,75	72,3	55,3
Sept. " "	72,425	76,5	69,20	81,4	46,17	69,3	102/10	1,96	66,3	4/4 1/2	15,97	46,3	35/7	16,75	34,1	23	38,9	6,325	39,6	56	73,9	55,3
28 Spt.-5 Oct.	70,30	74,2	68,75	80,6	47,46	71,3	106/-	2,01	67,9	4/6	13,88	40,2	31/-	16,50	33,6	23	38,9	6,25	39,1	57	75,2	56,6
5-12 Oct. '37	70,30	74,2	69,50	81,5	47,49	71,3	106/-	1,98	66,9	4/5	13,66	39,6	30/6	16	32,6	23	38,9	6,375	39,9	57	75,2	56,1
12-19 " "	70,-	73,9	70,25	82,3	44,40	66,7	99/-	1,91	64,5	4/3	12,78	37,0	28/6	15,50	31,6	23	38,9	6,50	40,6	55,75	73,6	55,1

	GRENHOUT Zweedsch ongesorteerd 2 1/2 X 7 per standaard		VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M ³ .		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond Veiling te Amsterdam		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per longton c.i.f. Londen		LIJNZAAD La Plata loco Rotterdam per 1960 kg.		GOUDE cash Londen per ounce fine		Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen indexcijfer	Indexcijfer uitvoere-producten				
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%							
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.							
1927	230,28	100,1	19,-	100,0	160,50	105,1	40,43	100,9	32,625	106,5	266,03	106,4	21,18/11	362,50	95,0	51,50	100,1	85/-	105,3	104,4	124,1
1928	229,90	100,0	19,-	100,0	151,50	99,2	47,58	118,7	31,875	104,1	254,10	101,6	21,-	363,-	95,1	51,45	100,0	85/-	102,0	100,2	94,6
1929	229,71	99,9	19,-	100,0	146,-	95,6	32,25	80,5	27,375	89,4	230,16	92,0	19,-	419,25	109,9	51,40	99,9	85/-	92,7	95,4	84,5
1930	218,43	95,0	18,1/2	141,50	92,7	25,36	63,3	22,625	73,9	175,55	70,2	14,10/4	356,-	93,3	51,40	99,9	85/-	69,6	75,3	60,0	75,3
1931	187,88	81,7	16,14/-	110,75	72,5	18,65	46,5	15,375	50,2	136,69	54,7	12,2/11	187,-	49,0	52,-	101,1	92/5	47,6	54,2	44,7	44,7
1932	136,14	59,2	15,13/4	69,-	45,2	11,15	27,8	13,-	42,4	130,52	52,2	15,-	137,-	35,9	51,25	99,6	118/-	35,1	43,0	38,4	38,4
1933	136,48	59,3	16,11/2	73,50	48,1	13,26	33,1	9,30	30,4	90,39	36,1	10,19/4	148,-	38,8	51,35	99,8	124/7	33,1	39,2	34,5	34,5
1934	134,02	58,3	17,18/4	76,50	50,1	12,07	30,1	6,90	22,5	71,90	28,7	9,12/3	142,50	37,3	51,50	100,1	137/8	31,6	37,4	36,5	36,5
1935	127,91	55,6	17,13/4	59,50	39,0	12,54	31,3	9,15	29,9	104,26	41,7	14,8/-	131,75	34,5	51,50	100,1	142/2	32,2	37,3	34,8	34,8
1936	139,98	60,9	17,19/10	78,25	51,3	15,40	38,4	11,90	38,9	113,49	45,4	14,11/9	166,50	43,6	54,60	106,1	140/4	39,0	42,3	40,7	40,7
Jan. 1937	181,-	78,7	20,4/-	118,75	77,8	21,50	53,6	20,625	67,3	145,04	58,0	16,3/9	201,50	52,8	63,45	123,3	141/8	55,1	56,3	58,5	58,5
Febr. " "	187,95	81,7	21,-	125,-	81,9	22,75	56,8	17,95	58,6	132,01	52,8	14,15/-	194,50	51,0	63,60	123,6	142/1	54,1	57,1	59,5	59,5
Maart " "	201,84	87,8	22,12/-	135,-	88,4	25,-	62,4	18,05	58,9	137,54	55,0	15,8/1	209,25	54,8	63,60	123,6	142/4	57,5	61,6	64,8	64,8
April " "	208,79	90,8	23,5/-	135,-	88,4	28,50	71,1	16,875	55,1	138,95	55,6	15,9/8	224,50	58,8	63,45	123,3	141/5	59,3	60,5	63,6	63,6
Mei " "	211,29	91,9	23,10/-	137,-	89,7	26,25	65,5	14,95	48,8	127,60	51,0	14,4/-	220,50	57,8	63,15	122,7	140/8	56,7	60,3	58,2	58,2
Juni " "	211,01	91,8	23,10/-	137,50	90,1	24,25	60,5	14,325	46,8	130,85	52,3	14,11/7	216,50	56,7	63,10	122,6	140/7 1/2	54,8	59,1	56,1	56,1
Juli " "	212,-	92,2	23,10/-	136,25	89,5	24,-	59,9	14,525	47,4	137,65	55,0	15,5/4	221,75	58,1	63,15	122,7	140/-	55,2	60,3	56,3	56,3
Aug. " "	212,40	92,4	23,10/-	135,-	88,4	25,-	62,4	13,95	45,6	126,66											

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	2 Oct. 1937	9 Oct. 1937	11/16 Oct. '37 Laagste	16 Oct. 1937 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555
Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
Budapest 1)..	Pen. p. £	25	25	24 3/4	25 1/4
Buenos Aires 2)	p. pesop. £	16.53	16.48 1/2	16.46	16.56
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/8	1/6 1/8	1/6 3/32	1/6 3/32
Istanbul	Piast. p. £	620	620	620	620
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/3	1/3	1/2 1/2	1/3 1/2
Kobe	Sh. p. yen	1/16 1/64	1/2	1/16 1/32	1/2 1/32
Lissabon	Escu. p. £	110 3/16	110 3/16	110	110 3/16
Mexico	\$ per £	18	18	17 1/2	18 1/2
Montevideo 3)	d. per £	28	28	27 1/2	28 1/2
Montreal ...	\$ per £	4.95 1/8	4.95 3/8	4.94 1/2	4.96 1/4
Rio d. Janeiro 4)	d. per Mil.	3	2 29/32	2 29/32	2 29/32
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2 3/8	1/2 3/8	1/2	1/2 3/8
Singapore ...	id. p. \$	2/4 1/8	2/4 1/8	2/4 1/16	2/4 1/4
Valparaiso 5)	\$ per £	124	124	124	124
Warschau ..	Zl. p. £	26 1/4	26 1/4	26	26 1/4

1) Offic. not. 10 Dec. 18 1/2. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12. 3) Offic. not. 26 Aug. 39 1/16. 4) Id. 11 Mrt. 1935 4 1/4. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

12 Oct. 1937..	19 1/16	13 .. 1937..	19 1/16	14 .. 1937..	19 1/16	15 .. 1937..	20	16 .. 1937..	19 1/16	18 .. 1937..	20	19 Oct. 1936..	19 1/8	7 Juli 1914..	24 1/16
12 Oct. 1937..	19 1/16	13 .. 1937..	19 1/16	14 .. 1937..	19 1/16	15 .. 1937..	20	16 .. 1937..	19 1/16	18 .. 1937..	20	19 Oct. 1936..	19 1/8	7 Juli 1914..	24 1/16

GOUDPRIJS 3)

12 Oct. 1937....	140 1/4	13 .. 1937....	140 1/4	14 .. 1937....	140 1/4	15 .. 1937....	140 1/4	16 .. 1937....	140 1/4	18 .. 1937....	140 1/4	19 Oct. 1936....	142 1/4	27 Juli 1914....	84 1/10
12 Oct. 1937....	140 1/4	13 .. 1937....	140 1/4	14 .. 1937....	140 1/4	15 .. 1937....	140 1/4	16 .. 1937....	140 1/4	18 .. 1937....	140 1/4	19 Oct. 1936....	142 1/4	27 Juli 1914....	84 1/10

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen.	7 Oct. 1937	15 Oct. 1937
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 149.514.748,91	f 154.602.054,17
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	192.728,82	304.569,89
Voorsch. op ult. Sept. (resp. Aug.) 1937 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede opc. op die belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië	15.654.232,44	16.054.889,63
Idem aan Suriname	12.166.972,30	12.145.671,78
Kasvord. weg. credietverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand.	103.617.772,47	105.140.152,42
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen	36.651.760,58	39.793.499,99
Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ...	—	—
Vord. op andere Staatsbedrijven 1) ...	4.820.506,48	5.040.024,83
Verplichtingen	7 Oct. 1937	15 Oct. 1937
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octroof verstrekt	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 251.020.000,—	f 250.586.000,—
Schatkistpromessen in omloop	62.200.000,—	62.200.000,—
Zilverbons in omloop	1.104.292,—	1.103.910,50
Schuld op ult. Sept. (resp. Aug.) '37 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondbel. e. d. gem. fondsbel. alsmede opc. op die bel. en op de vermogensbelasting ..	5.604.782,16	4.480.151,50
Schuld aan Curaçao 1)	1.852.212,20	1.901.775,76
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	18.018.360,78	18.344.683,23
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ...	161.705.544,34	158.739.660,18
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	13.500.000,—	13.500.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	121.097.379,82	125.062.294,27
1) In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.	—	—

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: 1)	9 Oct. 1937	16 Oct. 1937
Saldo Javasche Bank	—	f 918.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	f 335.000,—	90.000,—
Verplichtingen:	9 Oct. 1937	16 Oct. 1937
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	15.405.000,—	15.628.000,—
Schatkistpromessen in omloop	7.000.000,—	7.000.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	784.000,—	740.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	1.362.000,—	1.043.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen...	830.000,—	830.000,—
Voorschot van de Javasche Bank	2.635.000,—	—
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas f 26.098.000,—.	—	—

CURAÇAOSCH E BANK.

Data	Metaal	Circulatie	Voor-schotten aan de kolonie	Dis-conto's	Diverse reke-ningen 1)	Diverse reke-ningen 2)
1 September 1937	5.075	6.382	123	48	2.114	112
1 Augustus 1937	5.053	6.125	80	44	1.803	107
1 Juli 1937	5.004	6.024	16	50	1.765	102
1 Juni 1937	4.908	6.132	143	91	1.737	112
1 September 1936	4.559	4.801	244	46	1.056	111

1) Sluftp. der activa. 2) Sluftp. der passiva.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 18 October 1937.

Activa.			
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f	8.847.408,96	
	Bijbnk. „	209.214,97	
	Ag.sch. „	605.649,70	f 9.662.273,63
Papier o. h. Buitenl. in disconto		—	—
Idem eigen portef.	f	5.118.000,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		—	5.118.000,—
Beleeningen			
incl. vrsch.	Hfdbk. f	161.048.216,90 1)	
	Bijbnk. „	4.185.402,17	
	Ag.sch. „	31.196.251,82	
op onderp.		f 196.429.870,89	
Op Effecten	f	194.932.076,81 1)	
Op Goederen en Spec.		1.497.794,08	f 196.429.870,89 1)
Voorschotten a. h. Rijk		—	—
Munt, Goud		113.607.470,—	
Muntmat., Goud		187.080.524,82	
		f 1.300.687.994,82	
Munt, Zilver, enz.		17.776.073,46	
Muntmat., Zilver		—	f 1.318.464.068,28 2)
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond		—	40.488.227,33
Gebouwen en Meub. der Bank		—	4.600.000,—
Diverse rekeningen		—	5.722.104,45
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)		—	10.193.915,19
			f 1.590.678.459,77
Passiva.			
Kapitaal	f	20.000.000,—	
Reservefond		4.338.707,82	
Bijzondere reserve		6.600.000,—	
Pensioenfond		11.105.102,02	
Bankbiljetten in omloop		863.840.725,—	
Bankassignatiën in omloop		155.304,99	
Rek.-Cour. { Het Rijk	f	8.539.553,79	
saldo's: { Anderen		673.755.368,86	f 682.294.922,65
Diverse rekeningen		—	2.343.697,29
			f 1.590.678.459,77
Beschikbaar metaalsaldo	f	700.083.809,94	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is		1.750.209.520,—	
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht		—	—
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)		f 65.883.125,—	
2) Waarvan in het buitenland		f 35.014.364,99	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
18 Oct. '37	113607	1.187.081	863.841	682.450	700.034	85
11 „ '37	113607	1.177.208	849.020	688.908	693.025	85
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse reke-ningen 1)
18 Oct. 1937	9.662	5.118	196.430	5.118	5.722
11 „ 1937	9.572	—	196.812	5.064	5.962
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
16 Oct. '37 1)	132.170	—	196.080	82.480	20.746
9 „ '37 2)	132.980	—	199.860	82.670	19.968
18 Sept. 1937	116.574	15.541	198.833	72.790	23.466
11 „ 1937	116.574	15.031	202.726	73.871	20.967
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse reke-ningen 1)	Dek-kings-percentage
16 Oct. '37 1)	4.540	83.210	—	72.640	47
9 „ '37 2)	4.530	84.920	—	74.020	47
18 Sept. 1937	4.696	11.762	57.639	68.726	49
11 „ 1937	4.633	11.508	57.584	74.462	48
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluftp. activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.